

REZISTENTA ANTICOMUNISTA DIN DOMAȘNEA

Relatari ale consatzenilor

MARIA BLĂNARU

Stăm de vorbă la Domașnea cu doamna Maria Blănaru, născută Horescu, în martie 1921. A făcut școala normală și nu a profesat niciodată. Este soția lui Spiru Blănaru și mama lui Corneliu. Deci ne aflăm în casa unui legionar...

Nici că mi-e rușine, nici că mi-e frică, dar mă gândesc la cei care ascultă, dacă pot pricepe cu adevărat ce-am simțit noi când am plecat pe acest drum: asta este important pentru mine și nu numai pentru mine, ci pentru noi toți care am pășit pe acest drum.

Atunci când am plecat noi la această luptă toată lumea zicea că "ăștia-s nebuni? Ce le trebuie? ... avere au, diplome au..." Acum au văzut ce ne-au trebuit. Acum când istoria și-a reluat firul sau dacă și-l va relua nu în mode imediat, lumea trebuie să înțeleagă că a fost o anomalie, tot ce a fost împotriva firii. După ce s-a terminat războiul... nu, nu s-a terminat, s-au întors armele doar, în 1944 a fost o schimbare de direcție a luptelor...

Care a fost geneza, începutul?

De fapt, de aici a pornit mișcarea anticomunistă. Deși nu era terminat războiul, din Germania a venit un grup de legionari care să organizeze în spatele frontului lupta împotriva comunismului; și atunci în țară, vorbesc de soțul meu, el a fost trimis la Lugoj la școală de ofițeri și a făcut războiul cu grad de t.r. Fiind rănit pe front, a fost trimis la școala de ofițeri la Lugoj, oarecum pentru refacere. La școală a aflat de parașutarea acestor români din Germania și a plecat de la școală, a fugit și s-a atașat lor; și așa l-am cunoscut eu venind pe la sălașurile acestea pe la sălașul nostru, la sălașul lui Nicolae Romănu, a lui Moise Budu, al lui Lihor și tot așa altele care nu le mai rețin. Așa l-am cunoscut pe Spiru împreună cu ceilalți că ei se perindau...

Cei care au venit din Occident, acei legionari, erau din guvernul lui Horia Sima, acolo constituit?

Da, de el erau trimiși. Asta a fost prima parașutare în '44-'45 și a doua parașutare în '51. Aceasta a doua parașutare a fost trimisă de anglo-americani tot prin aceeași filieră, dar organizați de ei.

Și ei erau ca gândire tot legionari?

Da, erau chiar legionari, dar pe aceștia i-au prins pe toți și i-au împușcat. Aici o fost o trădare, i-au prins la parașutare și i-au împușcat.

Unde?

Nu știu, undeva în Munții Apuseni, nu în Banat.

Au venit cei din Apus și ce s-a gândit, ce s-a vorbit? O mișcare anticomunistă?

Da, voiau să organizeze poporul ca să lupte împotriva comunismului în spatele frontului. Deci războiul nu se terminase, mergea spre Apus. Atunci și-au dat seama și nemții că numai prin legionari pot să acționeze.

Iertată fie-mi gândirea, dar partidele istorice au fost mai slabe, mai ezitante. Eu nu eram așa entuziasmată ca alți tineri.

Soțul dumneavoastră a încercat să organizeze un asemenea nucleu de rezidență?

Da, a și organizat, dar practic organizația a fost făcută de profesorul Verca de la Caransebeș. Când a venit soțul meu, Verca, plecând în Germania, a lăsat conducerea legiunii pe seama lui să conducă rezistența de aici din Munții Banatului.

După cum știu acțiunile declanșate de securitate s-o datorat atacului de la Teregova...

În urma luptelor de la Pietrele Albe, a fost ceva și la Teregova. Au fost arestați doi oameni ai lui Spiru care știau foarte multe lucruri, mai ales ascunzătorile, știau oamenii care-i protejau.

Au fost arestați, când?

Nu mai țin minte, atunci la început. Au fost acuzați că au atacat postul de jandarmi

(miliție). Nu puteau să facă altfel, din moment ce aceștia au luat doi oameni care puteau la bătaie, la schingiuire, să spună tot ce știau, și atunci au fost puși în situația să-i scoată de acolo.

Și au reușit?

I-au scos, au plecat și atunci s-a declanșat practic totul.

A fost omorât cineva acolo?

Nu a fost omorât nimeni. I-au luat și au plecat, jumătate de sat, din Teregova, cu ei la pădure.

Știți care sunt?

Nu, nu știu. Așa s-a declanșat represiunea. Și asta a fost în timpul alegerilor din '46. Atunci au plecat țărăniștii din sate, atunci a fost aici în sat o mică revoltă. Au văzut că alegerile din sate au fost furate, atunci a fost revolta care i-a determinat să plece din fața autorităților care i-ar fi arestat și au plecat în munți.

Cei care erau în organizația aceasta, erau doar legionari sau și țărăniști?

Unde, în munți?

Da, care s-au retras de aici.

Nu, erau de toate convingerile, Singurul lucru care-i lega era faptul că erau împotriva comunismului. Din sat au fost foarte mulți.

Scânteia a fost legionară?

Nu, n-aș putea face această afirmație, pentru că și Boiereștii de aici n-au fost legionari. De exemplu, au fost și trei frați care au plecat în rezistență. **Deci scânteia a fost cea națională.**

Vă spun eu cronologic faptele... După alegeri au plecat din Domașnea mulți datorită furtului de voturi. După întâmplarea din Teregova au plecat mulți din teregoveni în munte. Au fost grupuri; grupul lui Spiru și grupul lui Uță. Aceste grupuri nu s-au amestecat pentru că în timpul războiului Uță a fost prefect de Lugoj și nu s-a purtat cu legionarii prea frumos, ortodox. Dar asta nu l-a determinat pe Spiru să nu ia legătura cu el. La Spiru a fost altă idee, să fie grupuri mici care să se poată apăra mai bine, căci dacă sunt grupuri mari era mai ușor să fie descoperite. Atanasie Berzescu a făcut legătura între Spiru și Uță și a fost martor la evenimente. El i-a cerut lui Spiru să se întâlnească și să fuzioneze, la care Spiru îi spusese că grupurile mai mici se pot mai ușor apăra. Spiru i-a spus că dacă va fi o luptă pentru adevăr, atunci nu se va mai ține seama de credință, de politică, de nimic. Ei dacă s-au întâlnit, s-au avântat, numai că Spiru spre Semenic, iar Uță era spre Luncavița.

Era o delimitare între cele două grupări? Se știa cine, de ce grupă aparține?

Oamenii se mai duceau de colo-colo, ei conlucrau.

Când ei au intrat în această rezistență, eu sunt sigur că aveau o convingere, speranță. De ce era legată această speranță?

Acesta este punctul sensibil al problemei. Toată lumea zice să i-am așteptat pe americani. Ei bine, nu i-am așteptat pe americani. Noi eram convinși că americanii nu vor veni. Americanii au fost convinși că noi eram singuri; că politica care s-a dus s-a desprins de nemți, s-a apropiat de ruși prin politica lui Titulescu și noi la un moment dat ne-am pomenit singuri. Pe nemți îi pierdusem, ceilalți nu erau cu noi și în timpul războiului am fost singuri. Atunci nu aveau decât în Dumnezeu credință și în puterile lor, în credința că totuși va ieși de undeva ceva care să-i ajute pe ei, să deie speranțe, dar aveau speranțe în munți.

Era o acțiune de rezistență, de împotrivire?

Da, de împotrivire și de apărare.

Nu dorința de a încerca o schimbare?

Ba da, ei s-au gândit la așa ceva. La un moment dat îmi spune Spiru că în primăvară trebuie să se întâlnească cu echipele pe undeva pe la Timișoara și să se dea o luptă decisivă. Era o speranță să se adune toate grupurile de rezistență. Dar aceasta n-a fost să fie.

Cu ce alte grupuri de rezistență din restul României au avut legături?

Nu, nu aveam.

Totul se reducea până la urmă la Banat, nu?

Da, a fost foarte scurtă treaba de fapt, pentru că au fost primii care au acționat, dar au fost și prinși.

Asta s-a întâmplat în '49?

În '49 i-au lichidat.

Din '44 spre '45, în vara lui '45 a venit o amnistiere, când s-a terminat războiul; și atunci ei au ieșit la lumină și cei care au fost arestați de pe vremea lui Antonescu, de la rebeliune și toată lumea a ieșit din închisoare. După aceea au venit alegerile în '46 și au început din nou urmărirea, i-au arestat pe legionari.

Au fost valuri de prigoană și valuri când a fost mai ușor regimul?

Da, s-a mai întâmplat să fie câte o amnistie care i-a mai lăsat să spere. În această perioadă Spiru s-a dus la Iași și și-a terminat studiile pentru că nu a avut timp în armată.

Soțul dumneavoastră credea de fapt în revenirea la acea normalitate dinainte de război?

Nu știu, la o normalitate bineînțeles; dar credința lui era să se lichideze comunismul. Pentru asta au luptat.

Erau o mie de oameni adepți ai comunismului în toată țara, pentru că comunismul era la început și aceștia erau străini: evrei, unguri. Îmi aduc aminte că eram tineri și vorbeam că în timpul războiului, nemții au început să piardă și ne speriam că o să vină rușii după noi; și tot noi spuneam că România nu va prinde comunismul, că țaranul român e legat de glie. Asta era discuția noastră cu Puiu Suciu, Dodo Suciu, tineri ce erau de o vârstă cu soră-mea. Dar iată că n-a fost așa, a fost prea mare teroare ca să mai poată bietul om să mai țină la glia lui. A renunțat la glie, a fost o mare teroare.

În perioada asta, soră-mea a fost studentă la Cluj și-a condus pe parașutiștii ăștia din a doua oară; dar nu este sigur pe care i-a condus de la Cluj la București. Se pare că nu i-a prins în munți, i-au prins pe urmă. A fost și ea urmărită acasă, după care a plecat și ea în munți și a făcut 7 ani. Îmi aduc aminte că dormeam în camera aialaltă amândouă și la un moment dat ne pomenim peste noi, în cameră, plin de miliție și securitate, căutând-o pe ea. Prima dată au dat cu ochii de mine și m-au întrebat, cine este ea. I-am spus că este o colegă de a mea, Neli Domășneanu, o învățătoare de la Plugova. I-au cerut buletinul și ea le-a spus că nu are și că a venit cu căruța și se întoarce mâine. Era Mihăilescu de la Caransebeș care îmi cere adresa sorei mele. Îi dau adresa de la Lugoj a unei prietene de a ei, pleacă la poartă să telefoneze și o prinde acolo. Între timp, un milițian din localitate este chemat să o recunoască și el spune că nu o cunoaște și apoi pleacă. Milițianul își pune întrebarea dacă să o recunoască sau nu. Când a revenit milițianul mă gândeam să-i spun adevărul, să-i spun că l-am mințit: „Domnule căpitan, acea blondă, știți, este sora mea“. El a încercat să mă lovească, dar numai a făcut gestul și s-a oprit. „De ce ați făcut asta, vă bateți joc de noi?“. „Nu domnule căpitan, dacă dumneavoastră ați fi fost în locul meu ați fi făcut la fel, este sora mea și am încercat s-o apăr“. A lăsat-o și apoi sora mea a plecat în munți, iar noi am rămas pe aici; toamna a fost procesul lui Spiru în '49, ne-a ridicat și pe noi și ne-a dus în Dobrogea. Corneliu era de 3 ani, bunicii de 80-90 ani, iar doi dintre ei au și murit acolo. Dobrogenii au fost extraordinari de cumsecade, era o regiune bogată; am nimerit la Cuza Vodă, majoritatea dintre ei erau chiaburi și au avut o perioadă de colectivizare.

Toți aveau domiciliul forțat acolo?

Da, aceștia ne-au ajutat, veneau oamenii cu laptele la ușă ca să nu se știe cine l-a adus.

Și acolo ați fost dumneavoastră izolați?

Da, 7 ani am stat acolo.

Cum era starea de spirit din partea auto-rităților?

Autoritățile în Dobrogea nu erau chiar așa de scârboase. O dată am răcit ducându-mă la Spiru să-i duc mâncare la grădina noastră, de lângă cimitir. Spiru își făcuse acolo o ascunzătoare, într-o clăie de fân, pe dinafară era fân și pe dinăuntru era gol. Mă așteptase să sosesc cu mâncare și făină, dar m-a urmărit securitatea când am plecat de aici. Eu nu i-am văzut pe ei și când am ajuns acolo, Spiru a băgat de seamă dinăuntru, din clăia aia, că securitatea e prin împrejur; dar ei la început nu erau prea experimentați. Au văzut că am intrat în grădină și n-au știut ce e cu mine, nu m-au văzut când am intrat în clăia de fân. Toată noaptea am stat în clăie că venise o ploaie și mă udase până la piele, Ei au stat toată noaptea în jurul grădinii și eu în clăie sub fân și nu am mai putut să plec din cauză că ei erau îngrămădiți acolo. Am rămas în clăie și atunci m-am îmbolnăvit. Când am ajuns în Dobrogea, doctorul Adam de la Caransebeș m-a tratat, dar prinsese de veste că o să ne ridice și-mi zice: „Doamna Blănaru, să spuneți că aveți

nevoie de tratament și n-aveți voie să stați cu copiii în cameră“. Așa am și făcut și unde s-a mai putut mi-am mai rezolvat să stau singură fără copii, că mai erau și alți copii nu numai ai meu. În general oamenii au fost cumsecade și ne-au ajutat.

După ce v-ați întors de acolo, ați putut să locuiți aici?

Când ne-am întors n-am simțit din partea nimănui nici să mă jignească cu ceva, dar nici să mă lovească, nici miliție, nici securitate. Dumnezeu m-a ajutat, zic eu, dar și comportamentul lui Spiru și al tatălui meu, că a fost și tata în pădure. Când am venit în camera asta, era dispensar veterinar, în cealaltă era ceva agricol; dincolo era grădinița de copii. Nici n-am ajuns bine la gară, că fata care era educatoare la copii acolo a ieșit cu toate și ne-au lăsat în primele camere. Prima dată când am pus piciorul în sat, a fost în casa noastră. Aici doctorul veterinar a fost un om de treabă și m-a întrebat dacă vrem să plece, că dacă vrem el pleacă, dar ne sfătuiește să rămână, că numai bine plătește curentul. Așa că a rămas acolo până și-a deschis dispensarul.

Practic v-a rămas proprietatea casei...

Da, în faptul că am rămas fără probleme, e că nu era pe numele tatălui și nici a lui Spiru, ci era pe numele mamei casa. Mama era moștenitoare aici în casă. N-am avut noi probleme cu confiscarea.

Au fost grupuri de rezistență și în Valea Almăjului și în alte părți ale Banatului. A fost o corelare între ele?

A fost o corelare, acolo a fost Marineasa. A fost un ofițer Vălușescu și au fost mai mulți, dar eu nu-i știu și nici Corneliu nu-și amintește.

Spiru era un om foarte ponderat.

Asta era și în legătură cu idealul lui?

Da, desigur. El nu voia să se răfuiească cu oamenii, ci dimpotrivă. Asta era și după firea omului.

Uță săracul a murit în luptă și prin moartea lui și-a răscumpărat păcatele.

În ce sens păcate...

Eu pe Uță îl cunosc. Nu s-a purtat domnește cu legionarii Uță, dar venind în munți atitudinea era alta, aveau nevoie unii de alții, aveau aceleași idealuri acum. Lucrurile se schimbaseră, nu mai era prefectul Lugoșului, era și el ostracizat. De la Craiova, din Oltenia, veneau adeseori la mine ofițeri, că au ordin ca în ziua aceea să meargă în cutare direcție și dacă eu știu că ei sunt acolo să-i anunțe să dispară. Securitatea de la Craiova a venit și au văzut că n-au rezultate și i-au retras pe aceștia și au adus de la Oradea, care erau mai mulți unguri. Aceștia n-au mai făcut așa, au intrat și au început luptele. Ei nu au pornit să atace ei. Ei se organizau pentru „ziua H“, deci niciodată n-ar fi atacat ei.

„Ziua H“ ce însemna?

Adică, ziua hotărâtă de atac.

În care ar fi trebuit să izbucnească revolta?

Da. Însemna atacul armatei, că erau rușii în țară, făceau mizerii. Era să mă prindă cu soră-mea la sălaș, dar au fost niște oameni, știți, era plin satul de ruși și aici era unul care se căsătorise cu o rusoaică și a indicat că la noi se poate încartirui mulți, că e casa mare și bietul tata într-adevăr i-a adus și i-a băgat în toată casa. Pe noi ne-a luat și ne-a trimis la sălaș. Nu eram măritată atunci și mergând noi nu ne-am dat seama că doi ruși ne urmăresc. Când am ajuns să trecem în jos pe sălașul nostru, a lui Răzvan, când am ajuns la drumul bătrân mergând spre Teregova, înspre vale, când ne uităm înapoi, doi oameni în deal ne fac semne speriate să fugim. Noi ne-am dat seama că ceva nu este în regulă și am luat-o prin cucuruz și am fugit să mergem înapoi la oamenii noștri, la români. Și ne spun ăia: „Veniți că sunt doi ruși în urma voastră!“ Ei n-au văzut că am intrat în porumb și ne-am întors la oamenii noștri, mai departe pe cărare, au dat de mama la sălaș; dar nu i-au făcut nimic la mama, doar i-au luat niște găște, rațe, găini, și au întrebat unde este hazaica. Mama a zis că nu mai este; ea era bătrână și nu i-a făcut nimic. Au luat păsările din curte și-au plecat mai departe. Dar ce spaimă am tras; dacă nu erau oamenii aceia, nu aveam noi prezența de spirit să privim înapoi să ne facă ăia semne, să fugim, și treburi de astea mulți au făcut; sigur că bărbații noștri nu puteau să ne lase așa, neprotejate...

Să vă spun eu acum ceva despre tinerii din vremea mea. Noi ne întrebam: „Ce ne facem dacă vin rușii peste noi?“ Din moment ce războiul era pierdut și nemții se retrăgeau... Și au fost

printre noi, băieții mai ales, dar și fete... și ca să dau un exemplu, sora mea era studentă în perioada aceea la Istorie - Geografie la Cluj și încadrată în rândul tineretului care lupta contra comunismului. Practic, asta era ideea de bază. Și bineînțeles că autoritățile nu erau de acord cu aceasta și au arestat-o. Au făcut arestări în masă. Mii de studenți au fost arestați în perioada aceea.

Printre care studenți se afla și sora mea, căutată ca să fie arestată. Ea a plecat de la Cluj, că nu voia să se lase arestată. De ce? Nu că îi era frică de faptele ei. Nu că era responsabilă de ce a făcut, dar se temea că pe vremea aceea îi bătea mult pe cei prinși ca să-i spună și pe ceilalți care gândesc la fel cu ei. Și de frica de a băga și pe altcineva în bucluc, nu se lăsau prinși și au început să se ascundă fiecare pe unde au putut. În general în munți s-au ascuns. A venit și sora mea de la Cluj și căutată fiind, a plecat în munți unde era constituită gruparea de luptători anticomuniști. Și a stat un an și ceva, dar în munți, unde au prins-o, mai exact s-a predat singură, pentru că-l prinsese pe tata, pe soțul meu, pe ceilalți deci în masă pe cei care erau fugari. Considera că nu mai are ce să facă singură și s-a predat. Au judecat-o și ce vreau să vă spun că m-a impresionat pe mine e că atunci când au judecat-o, dorința ei a fost ca pedeapsa ce li s-a acordat bătrânilor ce au găzduit-o în timpul acesta, că erau găzduiți în casele oamenilor, să-i fie dată ei, pentru că bătrânii nu aveau nici o vină, doar aceea de a le fi milă de ea, că era amărâtă.

Bineînțeles că securitatea nu a acceptat acest lucru, căci și bătrânii și tinerii, nu conta vârsta dacă erau împotriva regimului, făceau pușcărie; dar nu pușcărie ca acuma, ci cu bătăi la sânge, cu spălări de creier. Ei, sora mea nu a pățit așa ceva, pentru că a fost la începutul perioadei când încă lucrurile nu erau chiar atât de aspre, că nu erau prea experimentați ei, sau încă nu venise influența rusească chiar atât de puternic, nu reușise să prindă atât de puternic. Și atunci a intrat la pușcărie la Mislea și s-a întors acasă după șapte ani. Deci a plecat la 22 și s-a întors la 29. Era în anul II la facultate când a plecat și nu a mai terminat-o, că s-a căsătorit și nici nu a mai avut forță fizică. A murit în primăvară (1998). La Mislea a făcut cea mai bună parte din pușcărie, unde au fost studenți din toată țara, din toate centrele universitare: Cluj, București, Timișoara, Iași. S-a legat între ele o mare prietenie, ceva ce nu se poate întâmpla în libertate pentru că la necaz omul se adună, se sensibilizează foarte mult.

Tocmai am găsit după moartea ei o mică poezie scrisă cu acul pe pânză. M-a impresionat că am găsit-o după ce ea a murit, că în perioada asta, ea a avut copii, eu am avut copii; ne-a luat valul, ne-a dus... am încercat să ne integrăm în societate, ne-a interesat și pe noi; mâncare, casă, nu numai ideal, am uitat și noi de țară, de rege... Am devenit oameni obișnuiți. Dar nu ne-am lăsat în totalitate. Toată viața mea, vedeți pe mine m-au prins la 28 de ani, pe soră-mea la 22, toată viața am fost atât de pregătiți sufletește de lumea pe care noi o voiam că am avut până la urmă sentimentul că avem dreptate. Și s-a și dovedit acest lucru.

Cum l-ați cunoscut pe Spiru Blănaru?

El fugise din armată, atunci când s-au întors armele, când România a trecut de cealaltă parte, atunci o mare parte din naționaliști ziși legionari (asta era denumirea organizației), era o organizație de tineret, alcătuită de Codreanu prin '21 când a început comunismul în Rusia; atunci s-a alarmat studențimea și se întreba la ce-i de făcut dacă vin comuniștii, cum ne-am întregat și noi o serie de ani, dar la ei a fost mai înainte treaba asta... Deci Spiru a fugit de la armată, s-a aliat celor ce au venit mai înainte, nu erau grup de studenți ci erau de acuma profesioniști, profesori, tot felul de meserii, veniți din Germania, parașutați cu intenția de a deschide un focar în spatele frontului, împotriva rușilor și voiau să se organizeze pe acest lucru. Într-adevăr s-a făcut treaba asta, și venind aici ilegal trebuiau să se ascundă și atunci umblau pe la sălașe și au ajuns și pe la sălașul nostru fiindcă și tatăl nostru era de aceeași credință. Noi eram copii încă și s-a ajuns la sălașul nostru, la câțiva din sat, la majoritatea. Atunci l-am cunoscut eu pe soțul meu, fugar fiind și el era student în anul IV la Drept la Iași, își pregătea examenul de stat. Așa l-am cunoscut.

X - Poezia scrisă în închisoare de altă studentă și dedicată Anișoarei Horescu, sora doamnei Blănaru:

„Strungăreața ta îmi spune,
(Depinde de interpretare)
Că ai pe vino-n' coace în lume,
Sau ești mincinoasă mare
Însă știi că mie-mi place
Să zic că ai pe vino-n' coace,
Dar frumoasă bănățeană
Cu gropițe de copii
Cum se-mpacă o partizană
Cu armele sex-appeal“.

Mislea, 18 I 1951

Relația specială dintre ele, dintre suflete, să zicem a continuat?

Absolut. Toată viața. Erau în stare să se ducă în lume, una după alta.

Au fost marcați copiii de ce i se întâmplase mamei lor, Anișoara?

S-ar putea să fie o urmă, care să-i fi urmărit. Sunt gemeni, băieți, în Timișoara, singuri acum după moartea părinților.

Soțul dănei a făcut parte din organizație?

Da. Absolut. A făcut și el pușcărie. Îl chema Olteanu Andron. Făcea și el parte din organizație, dar nu era sub conducerea lui Spiru deși avea aceeași factură ideologică.

Credeți că sora dumneavoastră ar fi putut să formeze o familie cu cineva din afară?

Da. Se putea. Nu întotdeauna s-au căsătorit așa. Dar trebuiau să gândească la fel. În acest context îmi aduc aminte că soțul atunci mi-a pus o condiție: să știu că el are o obligație pentru idealurile lui, el nu poate să renunțe la idealul lui; doar în cazul acesta ne puteam căsători dacă și eu eram de acord. Deci nu aveam nimic împotriva.

Cine l-a pus în legătură pe Uță cu soțul dumneavoastră?

După câte știu eu profesorul Berzescu de la Lugojel. Am înțeles, eu nu prea am știut treaba asta căci nu se prea vorbea, nici soțul meu nu-mi spunea mie, pentru motivul că s-ar putea să mă ridice, să mă bată, pe urmă eu spun și toată treaba asta poate cădea. Acum eu am aflat, mai târziu, că la un moment dat s-au întâlnit la sălașul lui Duicu: Spiru și cu Uță. N-am știut până acum.

Când ați fost deportați, care erau legăturile între familiile dislocate?

Am fost doar cu familia lui Pușchiță și cu mai una din Teregova, o femeie bătrână și cu nora ei. Noi eram cei mai mulți, am fost 7, dar 13 am fost de toți. Chiar dacă aici nici nu ne-am cunoscut, acolo am fost în relații bune și ne-am ajutat, s-a refăcut o legătură sufletească și între noi ca la închisoare.

Pe soțul lui soră-mea, pe tata, din Bărăgan, i-a dus la stuf în deltă, pentru că ei se părea că o duc prea bine. Spiru era deja mort. Cât timp au stat în Bărăgan, s-au căsătorit, soră-mea cu Olteanu Andron. Și când s-a întors după 2 ani de la stuf s-a angajat ca inginer la Poarta.

Apoi au avut copii, s-au mutat la Timișoara. ...iar despre fiu-meu, Corneliu, are 52 ani, s-a născut imediat după ce tatăl lui a scăpat de prima urmărire, după prima echipă de parașutiști; și ei au stat atunci fugari un an și ceva și a venit Rădescu și a avut sentimente mai umane și i-a scos în libertate, i-a amnistiat; și în timpul acesta el și-a luat licența în drept și ne-am și căsătorit și la un an s-a născut Corneliu. Ne-am întors din Dobrogea când Corneliu avea 9 ani, primele clase primare le-a urmat acolo, când să intre în liceu a avut mari probleme, a dat examen la toate orașele din jur, dar când ajungeau la dosar ne întrebau: „că noi nu știm că nu are voie să facă școală fiul lui Blănaru?“ Atunci cineva din sat ne-a sfătuit să îi schimbăm numele. I-am schimbat numele, i-am dat numele meu de domnișoară: Horescu, dar nu eu, o bunică să-l înfieze care avea origine sănătoasă și bunicul meu fusese muncitor la CFR, deci avea origine sănătoasă. A reușit astfel să facă liceul, Politehnica, a ajuns inginer... deci o viață obișnuită de om.

În Dobrogea toți lucrau la o carieră de piatră, bătrâni, copii, treaba lor. Dar eu, pentru că aveam actele acestea de bolnavă T.B.C., mi-au dat chipurile un serviciu mai ușor, pontatoare în acea carieră.

Dar cum în Dobrogea verile sunt foarte căldu-roase și mă plimbam eu la un moment dat prin cariera aia, mi-era foarte cald și mă așez într-o groapă cum scosese oamenii piatra, să mănânc la amiază. Nu am simțit că mi-e frig, dar fapt e că peste câteva zile m-am îmbolnăvit rău. Am făcut iar febră, m-am dus la doctor, în fiecare lună mă duceam pentru ăstălalt plămân. Doctorița îmi spune că am făcut o cavernă în celălalt plămân. A trebui să mă internez în spital, am mers la București la un sanatoriu și am stat acolo un an. Când am ajuns la sanatoriu însoțită de o scrisoare de la doctorița din Constanța, acolo era director un ieșan ce făcea Medicina în timp ce Spiru făcuse Dreptul și erau în aceeași organizație; iar el se refugiase pe lângă București ca să-și piardă urma, să scape de arestare. Când m-a văzut, m-a întrebat dacă sunt d-na Blănaru și am avut un tratament cu toate medicamentele și m-a operat. La un an am plecat, am scăpat și de boala asta. Cei din spitale și sanatoriu nu cunoșteau situația mea, eram protejată de director. Ei nu știau pentru că atunci când am plecat de la Cuza Vodă, milițianul de acolo, deși am avut intenția să plec legal, să fac o cerere pentru că sunt bolnavă, să fiu operată, mi-a spus să nu mai fac cerere că până vine răspunsul eu pot să fiu îngropată de mult... și mi-a dat buletinul și a zis că se face că nu știe nimic. Noi trebuia să ne prezentăm în fiecare duminică, dar eu având certificat de la doctor că nu am voie să fac efort, eu le-am dat și ei le-au luat de bune. Se ducea mama la prezentare sau ceilalți spuneau că eu nu mă pot duce că sunt bolnavă, așa că aveam o scuză, așa că el mi-a dat buletinul și am plecat. Când să mă întorc de la sanatoriu și când am scris că vin acasă că m-am făcut bine, m-am operat, că vin înapoi și trebuia să vină mama după mine din sanatoriu, m-am pomenit că vine un milițian după mine să mă ia. Acum, milițianul, șeful văzând scrisoarea, ca să-și spele și el obrazul a anunțat pe șeful lui, că acum a descoperit el, unde e d-na Blănaru și a trimis un soldat după mine să mă aducă. Și bine a făcut; că directorul i-a pus în mână geamantanul și i-a spus: „D-na Blănaru nu are voie să ducă nimic, că are o operație la șapte coaste“. Fiind el cu geamantanul în mână, directorul i l-a dat milițianului.

De atunci, n-am mai lucrat la stat, că n-am mai putut; că era vorba de actele mele, de pensionare; dacă ar fi puși anii ăștia din Dobrogea, dar nu sunt incluși pentru că eu nu am mai lucrat la stat, că nu am mai avut unde, acolo, în sat. Atunci m-am apucat și am lucrat tot felul, de mână, făceam niște pantofi ce se purtau pe vremea aceea, mai ales pe la mare, cu talpă de pănuș' de porumb, deasupra cu fețe lucrate de macrameu. Făceam câte o săptămână la două perechi și luam pe pereche 25 de lei. Dar atât erau sumele, valorile atunci. Apoi mergeam la Medgidia și le vindeam. Cu banii ce-i aveam și de la bunici, supra-viețuiam.

Oamenii erau foarte buni. Dacă eram la Domașnea, acum eu iubesc și satul ăsta, dar nu aș fi supraviețuit aici. E drept că aici e și mai multă sărăcie dar acolo regiunea e foarte bogată.

Ați spus că Spiru Blănaru s-ar fi căsătorit cu dumneavoastră doar dacă îi împărtășeați princi-piile, ideile; deci într-un fel a trebuit să alegeți un drum. Azi dacă v-ați întoarce în timp, ați alege același drum?

Da. Fără să stau pe gânduri.

PETRU ROMÂN (PETRU PARTIZANU)

Suntem tot în Domașnea și vorbim cu Românu Petru, născut în comuna Domașnea, în anul 1921, de profesie agricultor...

Sunt, de fapt, omul locului.

Cum a început totul? Erați om tânăr, nu-i așa?

Da, toți am fost tineri cei care am fost plecați, vreo doi au fost doar mai în vârstă.

Ați făcut războiul?

Da, am fost în armată, m-am încorporat în 1942.

Acest început al organizării are vreo legătură cu participarea în război?

Eu am fost în război, dar poate că nu mă înnebuneau ăștia cu proletariatul, n-am fost un chiabur cum doreau comuniștii, am fost un om sărac. Dar în chestia cu războiul, am călcat Rusia și am văzut viața poporului rus în regimul comunist și asta m-a făcut să urăsc comunismul.

Deci v-ați convins pe viu ce înseamnă...

Am văzut viața poporului rus sub regimul acesta și am stat de vorbă cu basarabenii noștri care erau împânziți în toată Rusia, deportați de la casele lor. Erau și bătrâni care știau ce a fost și înainte de a veni comunismul. Dar am avut ghinionul să vină și peste noi același „noroc”; și de asta i-am urât toată viața mea. De asta ne-am organizat toți din Domașnea.

Deci v-ați organizat după ce ați venit din război.

Da, după ce am venit acasă, în timpul alegerilor.

Practic, importante erau pentru dumneavoastră alegerile din 1946... Ați văzut că lucrurile au pornit total greșit, ați văzut că s-au măsluit alegerile.

În 1948 tot la fel nu m-am dus la votare, au plecat cu armata după noi prin sat și de atunci a pornit necazul, ura contra lor mai mare.

Cum v-ați organizat concret? Cine a fost cu inițiativa?

Primul a fost Duicu Ion, era invalid de război. Prieteni am fost. Am fost pe front - și toți știau ce știam și eu. Și asta ne-a făcut să-i urâm.

Ce-ați crezut când v-ați hotărât să vă ridicați împotriva lor, sau lucrurile au evoluat așa că n-ați avut încotro?

Ne-am hotărât să luptăm împotriva lor și după ce a venit armata de ne-o pustiit casa n-am mai putut sta pe acasă, arme am avut și am luptat împotriva lor, nu am mai putut să-i îmbrățișăm.

Ce fapt mai important s-a întâmplat de au venit aceia să vă neutralizeze, să vă ridice? Deci Securitatea, s-a întâmplat ceva deosebit? Care a fost motivul intervenției?

Am fost trădați tot de foștii prieteni ai noștri, cu care ne întâlneam în ședințe. Când a fost alegerea aia eram toți adunați la Duicu acasă și or venit cu armata acolo peste noi că-i anunțase cineva mai devreme. Or început cu focuri.

Au tras în voi?

Or tras.

Și armata era?

Armata, ea venea la alegeri.

În ce s-au concretizat acțiunile voastre?

Noi am avut pe domnul colonel Uță, care era din 1946 în regiunea noastră, mai mult în Cornereva. Am făcut legături și cu el și el ne îmbărbăta, dacă trebuia să vină cineva străin și ne ajuta.

Deci îndemnurile veneau de la el?

Da, ne-am încrezut în dânsul.

Deci speranța era în voi, dar pe de altă parte ați așteptat să vă ajute cineva. Deci ați dorit o schimbare că ați observat că nu merge bine după alegeri.

Nu era bine și știam ce ne așteaptă. Puțini erau totuși comuniști de stat pe atunci, după aia s-au băgat ca oile.

Organizarea a fost localnică, adică doar în Domașnea sau ați fost organizați și cu satele din jur?

Am avut legături și cu Teregova, Cornereva, toate comunele din jur.

Practic această rezistență a fost într-un fel generalizată.

Am avut și din Oltenia, au fost mai mulți din partea muntelui și aveam refugiul în munte că veneau batalioane, că dacă veneau câte un pluton nu ne speriam de ei.

Dar ați avut informatorii voștri care vă anunțau că se pregătește ceva?

Când s-a întâmplat prima dată, noi am fost la Verendin, la o margine de pădure și or venit oamenii din sat când o venit armata și ne-or anunțat că o venit armată multă. Noi eram din toate comunele adunați acolo, stăteam în sălaș și era și domnul colonel Uță cu noi. Am hotărât să ne retragem pe la marginea pădurii să vedem ce fac. N-or venit în pădure, or fost mulți da' le-o fost și lor frică.

Și ei și-au făcut treaba de mântuială?

N-or fost hotărâți chiar să moară ca noi.

Era și un grup condus de Spiru Blănaru. Erau două grupuri ?

Domnul Blănaru o plecat numai când o venit armata în pădure.

A fost mai rezervat, nu-i așa?

El cu cumnată-sa și cu socru-so. El stătea pe la sălașuri, pe la prieteni, pe la rude, dar n-o avut de-a face, ca noi, în pădure. Noi acasă n-am mai fost.

Unde ați trăit în pădure?

Am avut bordeie în pământ în zona comunelor, dar am avut și pe munte când venea iarna. Era pădure de brad, erau brazi pletoși și stăteam pe ei pe zăpadă ca și în colibă.

Ați trăit permanent în pădure?

Da.

Cum v-ați organizat cu mâncarea?

Aveam oameni care veneau în sat și noi veneam la ei și luam alimentele. Au fost adevărați români.

Era o solidaritate!

Da. Nemernicii au fost puțini. Dar acum, după ce-o colectivizat lumea, oamenii s-or schimbat.

La Teregova a fost atacat u grup de jandarmi. A fost cineva rănit? Ei susțineau că acela era motivul intervenției armate.

Și ei or fost organizați din timp dar ei stăteau de pândă. Știau că și ei sunt descoperiți cu organizarea lor (cei din Teregova). Și ei or fost trădați, ei făceau câte doi să vadă când vine armata dar și ei au fost trădați de oameni păcătoși. Într-o noapte o prins pe unu care patrula prin sat și l-or legat, l-or bătut, l-or schingiuit să spună de grupul ăsta din Teregova. El n-o spus, era cel mai solid om din comună și o luat bătaie până o crăpat pielea de pe tălpile de la picioare. Țștia din sat or auzit și or dus zvon că-i arestat Anculia Moise și că-i dus la post și l-or scos și l-or dus în pădure.

Acesta a fost deci evenimentul de la post. A fost omorât unul dintre jandarmi?

Atunci, acolo, nu. Dar mai târziu da.

Puteți să-mi evocați niște evenimente sân-geroase, de încleștări?

Când o venit prima dată armata, n-o murit nimeni, că n-or venit în pădure după noi. Și la Teregova or fost, or mai și murit dintr-ai noștri de colo, teregoveni.

Cât ați stat în pădure?

Doi ani. Din primăvara lui 1948 până în 30 ianuarie 1950, când am fost prinși în pădure. Am fost trădați. Am fost într-un bordei, la adăpost, în pădurea satului. Dar or adus armata peste noi, noi chiar atuncia dimineața n-am fost atenți. Stăteam în bordei până i-am auzit deasupra bordeiului și un frate de-a lui Duicu ședea lângă scară, că aveam ușă și geam. Și deschide geamul și când pe scară armata. Au început să arunce grenade. Or ieșit toți, eu singuru' am fost dezbrăcat, numa-n cămașă și era unul Cristescu Gheorghe cam fricos, era invalid de război, avea o mână ciungă și n-o vrut să iasă. Mai era unul Lalescu Nicolae din Cornereva. Grenadele bubuiau deasupra noastră. Cei din bordei s-or băgat într-un pârâu, o vale, cei cinci. Trei am mai rămas și după ce m-am îmbrăcat, le-am spus: „Haidați afară că vă împușcă!” Da' n-am sărit acolo pe unde or sărit ăilaltți, m-am dus până la un pârâu. La pârâu m-am dus numai eu, restu' veniseră pe partea cealaltă și stăteau acolo după stâncă și îi văd pe toți grămadă acolo și se uitau la armată. Acu, io nu știam că di ce stau ei acolo, era armata pe poziție întorși cătră noi. Io m-am dus într-acolo, nu că i-am văzut, numa când i-am văzut le-am spus: „Dați-i drumu!” Când ajung îi văd pe soldați unul lângă altul pe burtă, spre noi, dar n-or făcut nici o mișcare. Or stat cu capul în zăpadă și eu am crezut că-s morți, dar n-or fost. Da' le era frică. Am trecut printre ei și i-am strigat și pe restul. Când or văzut c-am trecut eu, or venit și ei. Dacă ieșeam din cerc, nu ne-ar mai fi prins ei. Ei or luat armata și pe stânga și pe dreapta și ne-or încercuit. Or tras și l-or omorât pe Cristescu Gheorghe, ăla care o fost invalid. Nistor Duicu și cu unul din Buzău, Stelian, or rămas în urmă, nu s-or ținut de noi. Numai eu cu Duicu Ion, cu Duicu Petre, Cristescu Gheorghe și Lalescu Nicolae. Am dat bătaie înainte, ei or rămas. Armata s-o strâns toată pe noi și ei or scăpat. Ei s-or dus prin pădure și i-o pierdut armata. Ei or mai stat vreo trei-patru ani, fratele lui Duicu și celălalt, dar la ăsta i-o degerat picioarele și până primăvara i-o picat degetele de la picioare. Primăvara or fost descoperiți la o colibă la Cornereva. Or plecat de acolo că o venit armata și ăsta n-o putut să meargă și i-o zis la Duicu s-o ia înainte că el vine apoi și el s-o întors înapoi. S-a predat ca să nu-l bage pe moșu a cui o fost coliba unde or stat. Berbecanu Stelian a fost condamnat la moarte și executat. Duicu a fost trădat de un om din comuna Verendin. I-o

spus că îi aduce ceva de mânca-re, că era toamna târziu. Și în loc să-i aducă mâncare o venit cu armata și pe Duicu Nistor l-o împușcat. Pe celălalt l-o încercuit unde o spus moșu' că-i așteaptă. Pe celălalt l-or prins și l-or condamnat la moarte...

Și cu dumneavoastră ce s-a întâmplat?

Pe noi ne-o prins. Noi am plecat din pârâul acela. Ion Duicu a fost înaintea mea, eu după el, apoi Duicu Petru și Lalescu. Meream unul după altul să ieșim din cercul în care ne-au încercuit. Mai aveam vreo 20 de metri până să ieșim la curbă, văd un ostaș cu pușca mitralieră și s-o deschis foc acolo. L-o' împușcat pe Duicu Ion. Eu am făcut stânga împrejur repede cu Duicu Petru și Lalescu. Eu am coborât chiar în vâlceaua aceea. Armata s-a întors spre noi cu grenade. Ne-am culcat într-un pârâu și ei au tras până au crezut că am murit. Pe Lalescu l-a împușcat în mână, dar i-o ieșit glonțul că o ricoșat. Da' ne-o prins, ne-or luat, ne-or legat și ne-or dus pe la securitate, pe la Lugoj, Timișoara și am stat vreo 6 luni.

Când?

În 30 ianuarie 1950. Ne-au condamnat, pe Duicu Petre la 25 de ani, pe Lalescu la 20 de ani și pe mine la 15 ani, că am spus că n-am avut legături, n-am văzut pe nimeni numai pe ăștia de aici. Mi-or spus că " tu trebuia să fii comunist, ai fost proletar". Am fost duși la mine la Baia-Mare, de acolo am evadat. Eu cu un oltean, ajutat de un ofițer și mai cu unul din Sibiu și un moldovean. Când am ieșit am luat niște vagonete cu minereu și le-am împins c-or spart magazia. Am pus în vagonete explozibil și-or mai murit soldați din ăia care au fost de pază acolo. Pe doi ne-o condamnat la moarte; da am apucat să ieșim, da după aia ne-am despărțit. Am fost cu unul din Sibiu care l-a omorât pe primarul din sat, că o fost beat. Am ajuns iarăși, acum, în pușcărie la Gherla și iară ne-o' dus la mină acolo, de unde am evadat.

Ați ajuns acasă?

Nu, nici n-aveam ce căuta acasă. Cu ăsta, care o fost ofițer, Ciucă Marin, ne-o prins mai devreme. Am mers cu un om de vorbă până aproape de Cluj și mi s-o părut mie suspect că n-o vrut să meargă mai departe și ăla o trimis armată peste el și-o murit acolo.

Dar nouă ne-o comutat pedeapsa, că și eu am declarat că n-am vorbit niciodată cu acesta.

Dar dumneavoastră cât timp ați stat în închisoare?

Până în 1964.

Ați mai fost și în alte părți în pușcărie?

Prima pușcărie după ce am evadat a fost la Oradea, chiar în iarna lui 1953-1954. Dar cât am stat în pădurea aia n-am prins așa ger cum am prins în închisoare. Ferestrele erau sparte, iar când se schimba garda veneau să ne verifice gratiile, dacă nu le-am spart. Un ger cumplit că îngheța inima în mine numai cu o salopetă, așa cum am evadat din pușcărie de la mină. Aveam doar 42 de kg. De abia mă mișcam, doar capul îl simțeam că parcă avea 80 de kg. După ce ne dădea seara ciorba și 1/4 kg de pâine ne pune puțină apă și nu trecerea jumătate de oră că apa era deja înghețată. Am fost singur în celulă.

Dar totuși, ați avut zile...

Dar nici eu nu știu cum am scăpat, dar am fost un om sfârșit. Erau și niște nemernici la închisoare, că ne pune mai mult apă decât ciorbă...

Încercau să vă extermine astfel.

Da.

Ați fost căsătorit?

Nu. M-am însurat după ce am venit acasă. Când am venit m-or obligat să mă înscriu în colectiv dar n-am vrut. Mi-or dat pământ la 7 km de comuna noastră. Acolo am stat 30 de ani și am crescut vite, viței. Mi-a mers mai bine ca la ăștia din sat. Am muncit, dar la început a fost greu de tot. Când am venit m-am angajat la „Mobilă“ la Balta Sărată, dar aveam un salariu de nimic, aveam 230 de lei, din care trăgeam 75 de lei abonamentul. Apoi m-am lăsat și am lucrat la pământ. Mi-am cumpărat și cal. Că am avut 5 ha de pământ.

Ce ne puteți spune de Ișvănuț Dumitru (Sfârloagă)?

Eram nedespărțiți. După ce ne-o prins pe noi, s-o întâlnit cu Nistor, cu Stelian și o trăit până în 1954, când o fost rănit și s-a dus la un prieten în comuna Bătrâni, la agentul sanitar să-i trateze rana, că o fost împușcat la picior. În loc să-l trateze, l-o trădat. El de meserie știa să

lucreze la cojoace, și o mai cusut la cojoace și o cusut o perioadă, da' s-o gândit ăla că ar putea fi descoperit și băgat și el în pușcărie... și s-o dus și l-o trădat. Și s-o dus armata, acolo peste el, și o aruncat grenade în pivnița în care era și l-o omorât.

Ce ne puteți spune despre Nistor?

Nistor o fost trădat de socrul unuia din Verendin, care o fost cu noi, Victor și nu mai știu cum. S-o dus să-și ia haine de la nevastă-sa, o anunțat pe socru-so să vină în locul cutare în afară de sat și el o venit și o spus să știe că vine seara târziu când îi aduce haine; dar el o venit cu armată și l-o împușcat pe ăsta și l-o prins pe Victor. Nistor o murit deci în 1953 sau 1954 nu mai țin minte.

Care era interesul pentru care i-au trădat?

Au fost oameni din sat care au trădat pentru bani. ăsta care ne-o trădat pe noi, auzeam că i-ar fi dat bani că își cumpărase primăvara vreo 60 de oi, că el n-avea oi.

Mai trăiește respectivul?

O murit Românul Mihai, tot o rudă mai îndepăr-tată a tatei; și gineri-so o fost inginer textilist la Lugoj. Acuma, el era dat afară fiindcă fusese legionar și după aia n-o mai fost inginer și o fost la cooperatie. ăsta zice că l-ar fi îndemnat pe moșu ca să trădeze, să ducă armata.

Dar cei din sat știau unde sunteți?

Nu știau. ăștia or venit că aveau grădină acolo și or descoperit că am luat fân de acolo. Și era și o femeie, care era vecină cu Duiculeștii ăștia, Elena Popa; aia a venit la pădure. Cristescu Gheorghe ăsta era invalid de o mână, nu putea să lucreze în bordei. Femeia aia o venit cu carul la pădure la lemne și el o stat aproape de marginea pădurii ca să vină să ne anunțe dacă vine cineva pe drum ca să ne urnim de acolo. ăsta o adormit și când o auzit carul că zdrăncăne, că trece prin pietroaiile alea el s-o trezit în grabă da n-o mai putut să vină pe drum și o luat-o pe deal să vină prin niște piroane ca să ajungă la bordei; da ea o ajuns cu carul acolo și oprise boii acolo când ne-am uitat și am văzut-o. O vorbit Ion cu ea că era vecină cu ei, dar s-o schimbat și aia.

Nu s-o putut abține!

Pentru ce o fi făcut nu știu, o luat legătura cu Românul Mihai. Da o pedepsit-o Dumnezeu, ca pe Hristos, că or luat-o de acasă, or dus-o și-or pușcat-o.

Cine?

Ișvănuț Dumitru, că s-o dus să-și ia haine că avea legături cu ei. Toamna târziu or venit în sat, cu Ciurică Nicolae, ăsta-i oltean. Plecase și el mai târziu, că-l arestase pe tatăl lui tot pentru unul de-al lor care era cu noi; unu Luță Vasile, profesor o fost, și era rudenie cu Ciurică. Îl arestase pe tata lu' Ciurică pentru ăla... că fusese ăștia ai noștri cu Luță Vasile pe la ei la stână în munte și or descoperit că are legături cu ăștia; l-o' arestat și pe el, pe Ciurică. Apoi o suferit majori-tatea din oameni care or fost adevărați români, or tras din greu.

Ce ne puteți spune despre Feneș?

La Feneș s-o stat într-o pădure, erau alții, unu era cu Spiru Blănarul și cu Iacob din Teregova; când s-o întâmplat atunci când i-o atacat armata, ei s-or refugiat aici în munte, în Rusca. Or stat într-o colibă acolo. Și or vorbit în Feneș la ăla acasă să-i repare bocancii și o zis că-n sară să se ducă să-și ia bocancii. Armata o fost sara în calea lor și Cimpoca Iacob din Teregova o fost cu ei. Or văzut ei că-i una acolo, dar că-i armată, nu că nu-i armată. ăsta din Feneș ca să nu rămână el așa de ocară că familia lui l-o trădat, a spus că nu se poate să fie armată, nu putea ca tată-so vitreg să fie trădătorul lui și o plecat. Cimpoca Iacob o zis că-i așteaptă aici, că n-are să fie bine. Spiru și cu ăla s-o dus și armata o fost acolo. Pe Spiru Blănarul l-o' împușcat într-un picior și ăla din Feneș o căzut mort și atuncia l-o' prins pe Spiru Blănarul și ăsta din Teregova o scăpat; s-o întors unde era cumnata lui Blănarul cu socru acolo în colibă, sus în pădure și le-o spus nenorocirea. Și or plecat de la colibă și or venit aici, în partea Domașnei. Le-am văzut urmele prin zăpadă. Umblam noi pe urmele lor dar am auzit focuri de armă. Eram cu Nistor, cu Ion. Da ei s-or băgat la niște rudeni de-a lor și i-o trădat și pe ei niște neamuri. l-o ținut aproape un an și i-o' trădat, da' tot l-o' condamnat pe moșu' unde-or stat.

Cum o fost cu Lazăr de la Rusca?

Lazăr o fost lăutar, o venit la o nuntă, o cântat.

Nu era localnic din Rusca?

Din Rusca o fost, da o venit la o nuntă, la noi în sat, în Domașnea cu trupa.

Ei erau țigani?

Nu, români. Ăștia vorbeau, ca oamenii la nuntă. Noi am fost acolo în pod la un vecin, aproape cu nunta. Vorbeau oamenii cum or băut un pahar mai mult și or pus să cânte lăutarii în cinstea partizanilor și el tot scria, nota, care vorbea de noi, îi scria pe bileta. Or zis că nu-i lucru bun cu ăsta, că-i trădător. A doua zi dimi-neața, când or plecat, ăștia, or fost doi din Cornereva și cu Mutașcu Petru din Domașnea, l-or așteptat sus la pădure, la Rusca și i-or găsit biletele, i-or spus că-i agentul securității și l-or împușcat. Mutașcu l-o împușcat, da și el după aia, o fost condamnat la moarte.

Aceste fapte s-au întâmpinat când erați în pădure?

Da, înainte de a fi prins Blănaru, la început.

Pe la Rusca au fost partizani?

O fost unul singur, da o stat numa' singur. Ne-am mai întâlnit noi așa, da nu o stat în bandă cu noi. Singur o haiducit prin munți vreo 4-5 ani. După aia i-o oprit pe toți de pe munți să nu mai pășuneze cu oile ca să nu-i mai ajute pe partizani. Haiducu' ăsta se numea Banda Ion, da' unii din comuna Cornereva și-or luat angajament că-l vor prinde. Erau singurii pe care i-o mai lăsat în munte. Și i-or descoperit bordeiul da' ăsta o mai ieșit pe la ei pe la stână, de i-or dat mâncare. Ei or venit cu ofițeri, de la Timișoara și ăștia i-or lăsat să pășuneze în munte, dar să-l prindă pe ăsta. L-or urmărit și l-or pușcat, i-or tăiat capul și l-o băgat în sac și l-o dus la securitate la Timișoara ca să dove-dească că l-or împușcat. Nici la un câine nu-i tai capul, da' unui om! Unul dintre ăia care l-or omorât mai trăiește și acum, din Cornereva. Da' i-or dat foc la gospo-dărie după aia ai noștri, după ce or scăpat din pușcărie.

Ce ne puteți spune de Gîrbin Nistor?

O fost cu noi, pe urmă s-o despărțit de noi cu unul Daba Ion; și o venit unul din Azuga, zicea că a evadat din pușcărie că o împușcat pe primarul din Azuga și o fost condamnat pe 15 ani și i-o făcut revizuirea procesului și l-o dus înapoi la tribunal, unde o fost condamnat. Și l-o dus la tribunal cu cătușe pe mâini, de când s-o coborât din tren, el o dat în milițian, l-o trântit și el o fugit și o ajuns la Cornereva. O' stat cu noi un timp în iarna din 1948 spre 1949 și noi ne-am despărțit, am plecat la Feneș, că pe acia era armată multă. Gîrbin Nistor și Duicu Ion or plecat cu ăla din Azuga și s-or dus pe Cerna și acolo or stat cât or stat și ăsta o împușcat pe unu. După aia, ăsta din Azuga o plecat în Oltenia și o stat la un preot și după aia o trăit cu nevasta lui, cu preoteasa, și l-ar fi omorât pe preot. O trăit acolo un an de zile peste munți, în Oltenia, l-o adus apoi în Timișoara. Iară o umblat după noi prin munți cu securitatea, mult timp, până l-or prins pe el. O umblat și prin Vrancea da' tot o ajuns și-n pușcărie. L-o condamnat la moarte că o pușcat ofițerii care umblau cu el de-l urmărea, pe 2 ofițeri; da' i-o comutat pe-deapsa, deși o fost condamnat la moarte de două ori, pentru popă și pentru ăia 2 ofițeri. Într-un an când eram în pușcăria Gherla aud lanțuri zurăind pe betoanele alea și m-am gândit că-l aduc la mine că eram singur. Când îl aduce, m-o întreat: „Mă, îl cunoști pe ăsta?” Am zis că nu-l cunosc. El nu m-o mai cunoscut, când eram în pădure aveam barbă, aveam mustață și aicea eram bărbierit, tuns; da io l-am cunoscut când l-am văzut. M-o spus el că-i condamnat la moarte de Tribunalul din Brașov și i-o comutat pedeapsa la muncă zilnică pe viață. Da' el m-o povestit tot. l-am spus și eu cine sunt. Da' el nu m-o mințit. Când mergea la veceu o luat sârme și și-o băgat pe vâni la mână și în piept la inimă că nu mai putea suporta atâta bătaie. L-o dus la raze și i-o găsit sârma în inimă, dar nu o ajuns la inimă. O trăit așa până s-o eliberat, s-o eliberat înaintea mea din pușcărie. Așa o fost!

PETRU DUICU (BOIERU)

Suntem la Domașnea și vorbim cu Duicu Petru, născut la Cornereva, locuiește în Domașnea, agricultor, născut în 1927. După închisoare, muncitor. Am vorbit cu Petru Românu despre evenimentele la care ați participat amândoi. Dumneavoastră sunteți un pic mai tânăr decât el; cum v-ați implicat în mișcare? Erați totuși copil, când s-au întâmplat evenimentele...

Da, dar frații mei erau mai mari, am avut un frate care a fost în Rusia pe front, Ion, a venit fără trei degete la o mână, a explodat un toc rezervat primit de la americani, le-or dat la ruși, să meargă peste ei, că la americani le era frică că ajung și la ei până la urmă... în momentul când a vrut să-l desfacă i-a rupt degetele și a fost internat într-un spital român; el știa nemțește și ungurește... și au spus că-i taie mâna... el când a văzut a fugit și a ieșit la o ambulanță germană. A vorbit cu ei și l-au luat în spital la ei, și l-or pus la raze. Nemții tot timpul or fost mai deștepți ca noi (și noi suntem deștepți în hoție) și la urmă i-or spus că „dumneata rămâi numai cu două degete, restul sunt pierdute“. El s-a bucurat, a rămas acolo, s-a vindecat; după aceea a venit în țară. El văzuse ce s-o întâmplat în Rusia, că n-aveau ce mânca, populația era într-o mizerie oarbă, cum o vrut să ne ducă și pe noi. Așa ne duceau și pe noi la gamelă, trebuia să lucrăm și să mănânci, dacă nu lucrăm nu mănânci, numai că Dumnezeu a fost mai presus ca noi toți. Și frate-miu venind, au sosit alegerile. Ei au organizat la alegeri că lumea să țină cu țărăniștii, cu liberalii pe timpul ăla, să nu meargă să voteze cu comuniștii. Dar degeaba, țărăniștii erau majoritatea, căci comuniștii au ieșit pe hârtie, asta este, hârtia contează; și la noi se adunau oamenii, veneau cu arme, eu stau afară de sat, la 200 m, aproape. Veneau înarmați dacă era ceva, să fie pregătiți.

Armele acestea erau din război?

Și din război; dar aici erau arme cât lumea, au trecut ruși pe aici, a fost armament după război destul aici.

Și în casa voastră, s-au întâlnit, deci, mai izolat?

Acolo se întruneau mai mult, de la alegerile din 1946 comuniștii or pus la cale să iasă cum vor ei. Am avut unul în organizație cu noi, Pușchiță Petru zis Liberu, pe ăla l-or împușcat la Timișoara, i-or scos din închisoare și i-o împușcat, deși o fost numai 15 ani condamnat. Pușchiță Petru a avut o rudă care ținea cu primarul comunist Ion Babula și ăsta i-o dat să bage vreo 20 de voturi, votate gata a comuniștilor. Dar el le-o luat, „lasă vere că eu le bag“, el le-o luat ca să nu le bage, nu le-o băgat. Ne-o arătat voturile, le-am văzut eu după alegeri. Votate gata numai să le bage în urmă. După aceea ei au avut organizația, într-o noapte au fost la Cristescu Ilie și unu i-o văzut, un tâlhar, Cernescu Iosif; o fugit pe urmă de noi, la Timișoara s-o dus; o fugit, s-o făcut mare comunist, s-o făcut pe-acolo... Ș'o venit jandarmii să-i aresteze, ș-atunci o trebuit să fugă. Eu mereu persecutat, nu era pe-atunci Securitate, era Siguranță, am fost dus pe la Lugoju, m-or bătut pe-aicea Miliția că eram în legătură cu ei; mereu, eu le mai spuneam, le duceam mâncare, da, da' mă băteau pentru frații mei că nu spun unde-s cutare, eu spuneam că nu știu. Am fost cu o armă implicat, tata o fost de vină, m-o și arestat, m-o dus la închisoare la Lugoju, am stat puțin pe timpul ăla prin 1948-1947, nu mai țin minte.

Pentru ce? Pentru că ați avut arma acasă?

Am găsit-o arma lor, ei or pierdut-o la un sălaș când or fost atacați, frații mei cu Urdăreanu Gheorghe, cu Cristescu ăsta, de-or pierdut-o și io m-am dus, m-o anunțat ei prin cineva să mă duc s-o caut ș-am găsit-o și tata o spus...

Că ați găsit-o dumneavoastră?

Da și m-or luat și m-or anchetat și până la urmă eu tot în legătură cu ei, ei tot mă anchetau, ș' când o fost să mă duc în armată eu nu m-am mai dus, am vorbit cu ei din timp. Noaptea am petrecut cu băieții și dimineața m-am dus cu ei.

Asta în '49?

În '48. Am primit pensie și pentru cât am fost fugit.

Și ei unde stăteau?

Prin pădure, pe la oameni, am stat și eu în comuni, la oameni acasă. Că frate-miu, ăsta mare, Ion, era cu barbă ca un preot, ziceai să-i preot; și am mai umblat, mergeam pe la Timișoara, dar pleca pe tren și-și acoperea fața, se făcea că-l doare, era legat, dar prin oraș umbla în haine preotești, ca popă, eu mai la distanță de el... și ce vrusei să vă spun, vezi memoria ți se duce, că atâția ani mă credeți pe cuvântul meu c-am știut cred că vreo sută de poezii, de-a lui Crainic, am știut Luceafărul strofă cu strofă, am știut Calen-darul Damaschin, învățat de la niște preoți la Gherla; da cum am ajuns cu preoții, că eu mai mult la celulă am stat că eu aveam 25 muncă silnică, 58 de toți numai că se contopea ăl mai mare; și fiind la infirmerie, m-a întrebat de la ce cameră am venit, ca să mă ducă înapoi; eu știam că în camerele mari e mai bine, vedeam în oraș, noi nu vedeam decât în curte unde era plimbarea. Era o celulă mică, eram

20 de oameni, erau patru rânduri de paturi, nu puteai să stai pe pat de la 5 până la 10 seara, dacă te prindeai, când a fost chestia cu Ungaria, dădea cu parii-n noi ca în animale, 25 la fund sau 7 zile de carceră cum își făcea miliția-nul, că milițianul îți făcea raportul, numai Duminica se bătea, în alte zile nu; și am stat un timp lângă camera șefului de secție, celulă unde se bătea. Când da cu paru' și țipa omu îl ținea de gură, unii de picioare, parcă da în dumneata, parcă da cu oase în dumneata, în inimă parcă te-mpungea când auzai că dă să țipe omul și-l ținea de gură și da ca-n animal. Asta o fost și acuma, chiar la Timișoara vorbiră unii cu deportările și spunea săracii cum or încercuit comuna, cum i-o dus în Bărăgan, o spus exact adevărul că io am fost la Checea, când s-o sfințit monumentul al deportaților, am fost chemat, invitat ș' câți or murit ai bătrâni acolo și la noi doi ai lui Blănaru, doi ai bătrâni, bunicii.

În Bărăgan au murit?

Da, da.

Părinții lui doamna?

Părinții lui doamna o' murit și ei; tata ei acas' săracu, ș' soția iar acas'. El săracu o fost închis, am stat și cu el la Gherla (cu Spiru Blănaru) la pușcărie; și atâta de secret trebuia să fii, că erau cu băta, cu dezastru acolo. Când am intrat peste el în cameră, am dat mâna cu el, o mai fost unu Cristescu, de la noi din comună. Și pe urmă mi-o șoptit ei să nu vorbesc către nima nimic, auzăsăm noi de la Timișoara că ce-i în Gherla, să nu spun că-s dintr-o comună cu ei. Mă ispiteau unii: îi cunoști? nu-i cunosc, spuneam eu, suntem dintr-un județ. Știi, că-te-ntreba pe dumneata, te-ntreba de mine, ei cum erau legionari erau urmăriți șâ eu nu recunoșteam.

În Domașnea legionarii au fost mulți? Sau numai familia Blănaru mai degrabă și cei care au fost în preajma lor?

Au mai fost vreo câțiva.

Dar voi nu ați fost cu ei?

Nu, noi nu.

Familia dvs. a făcut vreo politică sau a fost numai împotriva comunismului?

Au fost delegați la Partidul Țărănist. Și eu am fost acuma la toate alegerile delegat.

De la evenimentele de atunci, la care ați participat în '48 când trebuia să mergeți la armată și-ați plecat în pădure, ce puteți să ne spuneți de atunci?

Peripeții multe. Cu securitatea n-am avut decât atunci când ne-or prins la atac. Ei or tras, noi am tras, ăsta-i adevărul.

Atunci când v-or surprins în coliba aia, în adăpostul ăla?

Da. Da' o fost nenorocirea, mi s-o spart țava, că am avut o cârpă băgată pe țavă, chiar dacă aș fi vrut să trag, mi s-o spart țava. Că o curățam, am curățat-o ș-am băgat cârpă să nu intre murdărie, când a venit securitatea eu nu mi-am mai amintit de cârpă; în primul foc s-o și spart țava. Ei or zâs c-am tras până s-a spart țava, dar adevărul ăsta o fost care vi-l spun eu acuma.

Atunci când a fost să ne prindă eu am vrut să mă-mpușc, nu m-a lăsat Petru Românu. Nimic, nu te-mpuști. Dăm tot pe morți, ai morți ne-o adus mâncare, că murise frate-miu Ion, l-am văzut că-i mort și cu Cristescu Gheorghe. Securitatea strâgă „mâinile sus!”. Românu fusese pe front și ridică mâinile sus, dacă ridici mâinile sus nu au voie să mai tragă, că dacă trage și omu' s-o predat, ești criminal de război. Sunt legi internaționale, s-o ridicat o batistă sus, și n-o mai tras, dar or sărit pe noi, ne-or legat, ne-o mai dat vreo câteva până ne-o dus la securitate, acolo ne-o bumbăcit bine, capu' meu e spart. M-am spânzurat în securitate la Timișoara, nu-i securitatea aia, că v-aș arăta ușa unde m-am spânzurat...

În beci acolo?

Da, în beci. Se vede nodu' de unde am scos aritu de m-am spânzurat eu, se vede acolo, îs numai șase celule, trei pe-o parte, trei pe alta. Atâta am suferit de chin, mă băteau să spun cu cine am avut legături, unde-s ei. Eu am zâs mai bine mor și să nu mai spun nimic. Asta mi-o fost țânta. Ce să mai spun? Dar salvarea o fost alta: cum m-am spânzurat, s-o rupt brăcinarul, făcut din fuior. Ei dacă știau îl luau, nu-ți lăsa nimic, nici șireturile. Când te bagă la izolat, nici alea nu îți le lasă, că doar se rup, dă-le Doamne. Că am fost băgat la izolat, curea de acas și eu cum să fac pe la veceu am găsit o sârmă, și am săpat în zid, la tocul de la ușă era un nod sărit și eu am săpat cu sârma și să între ăla să pot să mă spânzur. O celulă mică, era îngustă, numai cât era un

priț de un metru jumătate, adică nu era lung. Stăteam zgârcit pe el, dacă întindeam picioarele îmi ieșeau afară, scândură goală, nu era pătură, nu era haine și numai noaptea am săpat, ziua mă auzea milițianul, cunoșteam pașii când se ducea, la el după sunete știi; și ce să fac eu, găsisem nodul ăla că n-aveai unde să suflă, că deasupra de ușă era o plasă de sârmă, ca ciuru' deasă și becu' era afară, zi și noapte ardea becu', că geamu' nu exista. Ș-am săpat eu, cât am săpat și-ntr-o noapte gata am tras priciu acolo, m-am legat la gât și mi-am dat drumul. M-am trezit ca din vis, noroc că s-o rupt, eram mort atunci, că nu știu când am căzut, nu știu nimic de-asta.

Deci erai inconștient de fapt, când ați căzut?

Sigur că eu n-am știut de mine nimic; când m-am trezit jos, m-am și lovit, plus lovit de ei, toate oasele erau în mine negre, picioarele erau umflate, când călcam, călcam ca pe ace, te bătea la tălpi și unde-s eu când m-am spânzurat, vroiam să mă duc de pe lume, încercam să îl înnod iară, nu s-a m-ai ajuns, aia o fost salvarea, nu s-a m-ai putut, o fost scurt și n-am m-ai putut să mă leg. Asta tot Dumnezeu le dirijează., toate lucrurile de la Dumnezeu sunt dirijate. Dumnezeu spune gata, gata nu mai există... și până la urmă văzând că nu se poate, mi-am dat cu pumnii în cap, am zis: "of că n-am murit, ce mă fac eu...". Știam că toată ziua la anchetă, bătăi; și ca să spun până la urmă... am stat și a doua zi mă bagă c-un turnător. O zâs că-i maior, unul Gavrilă Ion.

Nu-i din părțile noastre?

Nu, de la Azuga. Mă scoate de acolo: „fă-ți bagajul!”. Ce bagaj, că eu aveam doar hainele de pe mine. M-o' scos afară și mă băgă la... erau trei camere, eram la 37, 36, 35 mă bagă. La el pătură, perină la cap: "Apă' cum, cu dumneata ce-i?". "Ce să fie, am fost fugit!", am spus tot ce le-am spus și lor. Și vor să scoată din mine, da' eu nu știu, ca-ș spune tot. „Mă, să nu spui, să nu fii prost“, ba eu nu știu că tot aș spune, aș scăpa ușor dacă aș ști să spun. Ția-s vinovați care ne-o ajutat și ăia-s morți. Când vine masa de prânz mie îmi dă 250 g de pâine, apă chioară, cu un cartof, doi, dacă erau, un morcov dacă se nimerea, asta era mâncarea. Lui îi aduce numai gros, o gamelă plină și groasă și grăsimi pe deasupra, credea că io's copil și plus 500 g de pită. El spunea că "mă scot la curățenie, își bat joc de mine", da' n-am spus nimic. "Bă prost ai fost că n-ai spus, dacă știi să spui, eu păcat că nu știu"; era ș-o namilă de om, se făcea că-l durea stomacu' și bătea la ușă, ca să ducă să dea fițuici, ca să-i spună ce ziceam eu. Altădată venea milițianul. "Hai că ai de făcut curățenie", îi dădea mâncare, credea că eu nu știu, o vrut să-mi dea și mie mâncare. "Nu pot", spuneam. "Voi ați avut legături să treceți frontiera", cutare... I-am spus: "legături nu am avut cu nimeni, puteam trece când vream", dar da 'napoi atunci, tot pe mâna lor intrai. Noi eram înarmați, treceam și pe la pichet, aveam pușcă mitralieră, dar degeaba treceam. Și criminalul a stat vreo trei zile și trei nopți, m-a tras de limbă, n-o scos nimic. O băgat pe Petru Românu, că eu auzeam, numai o cameră ne despărțea; auzeam că vorbeau acolo dar Românu o știut iară, om cu experiență; dar o băgat pe altul. Era țăran din Cornereva, când ne-o' prins pe toți trei, pe unul Lalescu, da' o murit. Și ăsta râdea cu el, râdea cu tâlharul ăla, povesteau; dar un căpitan, Cristescu, de vizavi de la 34 striga: „Mă tu râzi cu ăla, ăla-i turnător, vrea să te tragă de limbă, mă tu ești prost“. Cred că l-o' condamnat la moarte pe căpitanu' ăsta că n-am mai auzit de el, era dinspre Oravița. La Românu am strigat eu: „nano Petre?“ - "Las că știu eu", că am prins momentul că-l scotea pe Gavrilă și-l ducea la birou. Că tot de acolo de vizavi de mine era Casapu de la Teregova, îl văd acolo la bec cu o sârmă, băgase sârma să se electrocuteze. „Tu cine ești acolo“ îl întreb eu "Îs om de către Caransebeș." "Da' de unde ești?" "Din Domașnea." "A, că și eu, aici e Ghiță Casapu de la Teregova," a fost în lot cu mine, eu eram șef de lot din cauza fraților, dacă-l prindeau pe unul din frații mei, primeam condamnare mai mică.

Ce s-o întâmplat cu părinții dvs.?

Părinții... Mama a fost și ea dusă săraca, dusă cu unu Drăgan Petre, l-o' dus de la Caransebeș, legat cu cătușe.

Trăiește acest Drăgan Petre?

Trăiește.

Și cel de la Teregova?

E mort. A avut 12 ani condamnare...

Mama a fost închisă, nu condamnată, con-damnată în luni; administrativ te țineau, că

spuneau ai mei c-or venit să întrebe de unde-i mâncarea, hainele. Eu n-am spus nimic, că legile internaționale prevăd dacă-i tată, mamă, soră, frate nu pot fi condamnați, dar ei au trecut peste toate astea.

Mama mea, când am fost la Lugoj, era internată în spitalul de nebuni, da' n-o fost membră. Ca să vă spun; mă întrebă Kling, șeful securității din Lugoj și cu Zăbăilă, care m-o anchetat, din comuna Cornea... ș-am auzit că-i la Lugoj, aș vrea să stau cu el de vorbă...

Trăiește în Lugoj?

Cică trăiește în Lugoj, mi-o spus cineva. Și Zăbăilă mă întrebă „de când nu te-ai întâlnit cu tata și cu mama?” ”De cum am plecat de-acasă...; dar mâncarea, haine, tot de la ei erau. ”Cică dacă ești sincer...”; că frate-miu Nistor scăpase când i-o prins pe Ion, el scăpase cu unu Berbecaru Stelian, o scăpat atunci din cercul ăla. ”Numai să fii sincer, să ne spui unde' s. Eu ce știu vă spun tot”, m-o anchetat mult că unde s-o' dus ei în Cornereva, la cine? Domnule n-am fost la nimenea acolo, da' noi tot de la oameni am trăit. Nu știu!”... Și s-o ținut de cuvânt, s-o dus noaptea s-o aducă pe mama de la Spitalul de nebuni. La Lugoj la securitate odată mă trezesc că zice Kling, șefu securității: ”Bătrâno' vrei să-ți vezi copiii? ”.

Asta la începutul anchetei?

Atunci, când m-o dus căta, nu știu dacă am stat o oră la Caransebeș, acolo. ”Care-i Duicu?” ”Eu”.” Am căutat după tine prin nori, prin ceață...” eram legat cu mâinile la spate, că de aia eu am colaborat cu ei mai mult, că eu am stat și ei or dat, păi n-am avut ce face, n-aveam cum, o trebuit să stau. ”Cică vrei să-ți vezi copiii?” Cică: ”Da”. Ș' deschide o ușă cum ar fi aici să treci din camera cealaltă. Cică: ”Petre vino aici”, zice către mine, eram cu Românul la el, erau niște securiști care stăteau; și când intru: ”Săru-mâna mamă.” ”Ce-i cu tine?” ”Uite m'o prins, Neica Ion îi mort, Ghiță iară-i mort, Nistor cred că l-o prins și pe el”; dar știam că nu-l prinseseră. Ea se apucă să ne apere pe noi și să dea vina pe morți. Ea n-o fost nebună, numai s-o făcut că-i nebună: ”Păi n-ați ascultat tu și cu Petru, ați fost duși în eroare de ei”, că noi așa am spus, că ne-o amenințat că ne-mpușcă.” Am vrut să ne predăm, da' o zâs că ne-mpușcă și n-am avut curajul”, povești d'astea. Și biata mamă: ”da' hainele de unde le aveți?” ”Neica Ion ni le-o adus”, da' toate hainele erau de acasă. Iar atunci am văzut că ea-i normală și ea a dat tot pe morți... ”mâncare, de unde ați avut mâncare?” Da' toată o fost de acasă, făina albă, toate de mama au fost aduse, trimise de unu' din marginea comunei la el o lăsat-o și noi am luat-o de-acolo.

Cine era? Știți numele?

Lică Struț.

Mai trăiește?

Trăiește, dar îi mai bătrân, îi cam frică. Atunci nu-i era frică, era la poștă și sărac, oameni săraci da' bun la suflet și așa cu biată mamă, ne-o căutat să ne apere pe toți: ” ”Ă, tu cu Pătru ați fost duși de Ghiță și de Ion”, că știa că ăia' s morți; ”și Nistor săracu' el nu-i vinovat”, ne-o zâs, îl prinde pe Nistor, ”Ion îi vinovat”, o dat pe morți. Vedeam că atunci ea o fost normală la cap, numai s-o făcut că-i nebună săraca; o jucat teatru, c-o băteau, o persecutau, nu mai știa ce să mai facă, numai știa săraca. Până la urmă o' arestat-o, o doamnă săraca, o doctoriță mereu tot o venit și după ce-o scăpat de-acolo, o venit pe la ea, am avut și-o fotografie a lui doamna doctor.

Din Lugoj?

Nu din Lugoj. De-acolo, unde o stat în lagăr.

Unde? Unde o fost în lagăr?

Către București, nu știu unde, ei nu s-o interesat eu aș fi știut toate astea, cum ei nu s-o' interesat? E drept nu te puteai interesa pe timpul ăla, noi am stat ca-n mormânt, în 14 ani și jumătate am avut un singur vorbitor și-un pachet din întâmplare. În '51 eram aleși pentru mină. Lot, să ne ducă în mină.

Ați fost împreună cu Petru Românul?

Da, cu el, da' el o evadat, ș-acolo odată mă trezesc, știam cu bătaile din Gherla, când eram aleși să ne ducă la mină. ”Duicu Petru!” Am fost mort, mi-o săcat picioarele, am crezut că pic din picioare. Cică: ”leși afară!” Am crezut că mă duce la bătaie, da' m-o' dus, m-o' trimes a' mei pachet, da' din întâmplare cred că o trimes un pachet aici, în închisoarea asta. Și când ajung acolo ... ”semnează aici că ai pachet”. Era poliție, că de asta vă spun: criminalii au scuză că s-o întâmplat crime în pușcărie; și ei n-o' știut nimica ani de zile, cică deținuții și-or făcut de cap, puși

de ei... și văzusei o pungă mare cu zahăr cubic, cum era atunci, la țară spuneam coțche, slănină, brânză, nu știu mai ce; mi-o dat vreo patru bucăți de zahăr, o bucățică de brânză și restul toate le-o pus criminalii ăia, care-o fost deținuți, și politicu' n-o zâs "de ce iei de la el?" nimic, țigări nimic, c-o fost și țigări. Toate le-o golit într-o ladă și le-o' fumat ei.

Ceialți?

Ei, turnătorii de-acolo și mie mi-o dat în mână... așa le-am adus „haida' de sus“, da' am fost bucuros, n-am zâs că „di ce nu-mi dai?“ Când am ajuns sus, mort, schimbat la față, și zâc „ține-ți acolo, împărțiți-le“. Le-am dat și lor câte-o bucată, să guste, „c-ai fost mort când ai plecat, te-am văzut că te-ai schimbat la față“, ai crezut că te duce la reeducare, te omorau cu parele, asta-i reeducarea. Și uite, „mi-o venit pachet“, și le spusei, „o fost zahăr destul, mult, o fost țigări“, „lasă, nu-i nimic, bine c-ai scăpat“.

Ș-am scăpat la mină, acolo am fost fericit, c-am scăpat acolo, acolo turnătorii nu mai puteau face nimic. Acolo l-o' adus pe Ștefănescu care-o judecat, judecătorul ăla care-o judecat oameni de-a noștri; și l-o' condamnat și ei... crimă contra umanității, dar n-o stat mult că l-o huiduit lumea, l-o' dus, l-o' luat de acolo. Cu Românu, am avut noroc cu Românu prin anchetă, poate v-o fi spus el, nu v-o spus, el ne ținea lecții cu noi că din întâmplare la Lugoj ne-o băgat împreună, da' din întâmplare că n-aveam casetofone atuncea, atuncea ne lăsa intenționat „mă să nu spui“, să nu cutare, „ș-atuncea mă, să nu spui“ că știi aia, că știi aia...și îți punea casetă, „bă, pă' cum tu zâci că nu ști?“ da' atunci n-aveau, căutasem, ș-atuncea auzisem eu, căutasem, mă uitam sub prețuri, peste tot, prin pereți, pe cuvântul meu, mi-era frică. Atuncia se foloseau de turnători, atât că n-aveau altă metodă și în Românu am avut norocul cel mare că ne-o ținut lecții: „Măi asta spui, asta, asta“. Ne-am organizat, ce să cam spu-nem, că ăla băgase vreo doi oameni de la Cornereva: Lalescu, i-o spus: „Măi, eu vă omor pe-amândoi care va spune, în pușcărie ne întâlnim noi și cu viața nu scăpați de aici“. Atâta. Morții o dus tot, tu nu ști, nu ai fost niciunde; și ei tot te-ntreba, și te-ntreba, nu o declarație, multe declarații că poate într-una scăpi și spui. Scăpi și nu dai într-una ca-n alta și de-aia îți lua mai multe declarații. Păi, eu am declarat odată că am stat pe munte, dar nici n-am fost acolo, că am fost la un cioban de la Sibiu, spuneam că este și... „cum îl cheamă?“ Ion pe vârful Godeanului; „n-o fost nici un Ion, că nici n-am fost pe-acolo“, o trebuit să spun ceva, n-aveai cum, „păi și mai cum?“ Dom'le așa, „Ion striga la el“, nu știu, da' nici n-o fost nici un Ion, nici un... numai trebuia să mai spun d' ăștia. „Și mâncare?“ ... „Ne mai duceam și furam“; dar n-am furat niciodată, bată-mă Dumnezeu, cât am stat eu, dacă am luat vreodată câta mâncare, ne-am dus la oameni. Ne-o' dat oamenii... numai am spus c-am furat, unde am găsit. Ne-am mai luat și-am mâncat, să nu implicăm pe alții, era prea bine atunci; dar trebuia să spun, că te-ntreba în anul cutare, unde-ai stat, cum ai făcut, o vrut să mă implice iară, că am fost când s-o împușcat unul, nu știu care, că cu ce pot dovedi că Moatăr Martin s-o scăpat de-o băgat doi oameni la pușcărie și cum o băgat...

Ăsta-i tot de-al vostru?

Moatăr de la Slatina, care-o murit, o fost legionar, o implicat cu unu' care-o fost împușcat la Luncavița; dar n-o fost el, „pă' da' cu ce îmi poți dovedi?“ Cum să nu pot dovedi, că am stat la cutare, și la cutare; și ne trezim cu ei la securitate, cu doi nemți de la Teregova. De aici, i-o arestat de-acasă, că el o stat la ei timpul ăla, cum o zâs și către mine, dom'le eu n-am cum, că eu am stat în pădure. Ei voiau să spun și eu cum l-or prins pe Moatăr; „spuneți-mi dvs., adu- ceți-mi martori că eu am fost acolo“, ei ca să mă prindă și pe mine, cum l-o prins pe el, veneau la mine și ziceau că „Românu o spus tot“, se ducea la Românu și-i spunea că „Duicu o spus tot“ și așa făceau. Dom'le, eu nu știu nimic, dacă el știe să vă spună, aduceți-l aici să vă spună el, eu nu știu nimic“. Așa lucrau ș-o' prins pe mulți. Au fost oameni băgați la pușcărie, o spus unu, doi, și pe urmă s-o spus unu' pe altul. Da' la noi, mulțumescu' lui bunul Dumnezeu, nu am băgat pe nimeni la pușcărie. Dacă n-am spus nici de părinții mei, că știam că ăștia nu respectă legile...

Pe fratele dvs. l-or mai găsit?

L-au arestat mai târziu, pe fratele al doilea, după doi ani l-au arestat pe Nistor. Ciurică știe mai bine, exact cum s-o întâmplat, că de la el o plecat și s-o dus la Verendin cu mai unu' de-acolo, Curescu Victor; socru' alu' ăla i-o trădat... ș-o fost un maior care o mers cu trupa acolo, unu' Duță Ion a condus securitatea, era securist și era cu noi în Asociație, până i-am făcut noi bucata ș-o întins-o d' aicia... și el o dat ordin să i se aducă teniși să nu se facă zgomot, ca să-i

prindă. I-am spus eu "de ce dumneata, dacă erai de bună credință, să fi făcut cu pistolul", că eu am pățit cu pistolu' ăla nemțesc de 32 de cartușe "și dumneata puteai face un zgomot ca ei să fugă". Dar el n-o mai recunoscut, lui Ciurică i-o spus toată întâmplarea asta, da' pe urmă o plecat d-acia de la noi de la Reșița la asociație, nu l-am mai primit... o spus să nu mai fie primit la nici o ședință, o plecat, s-o dus către București, unde nu-l cunoștea nimeni. Era și acolo în legătură cu S.R.I. Pe Nistor l-o' împușcat în luptă, o murit săracu', în drum spre spital... unii zic că s-ar fi împușcat el, eu nu știu, și frate-miu ăstalat Samuilă, ăsta o murit afară și ăsta o fost închis, o fost luat de la Timișoara, de la unu' din comuna Cornereva, care locuia în Timișoara; și el o vrut să se angajeze la tramvaie, o fost condamnat trei ani și pe urmă cu domiciliul obligatoriu, el o murit acasă, el n-o fost fugit.

Era mai mic?

Era mai mare. Eu am fost cel mai mic, pe urmă Samuilă, pe urmă Nistor și cel mai mare Ion; și el era în legătură cu ei dar nu l-o' descoperit nimic. l-o' spus a' mei: "Du-te, dacă poți să scapi, tu să dispari din ochii lor". Și s-o dus să-l aresteze pe ăla, și l-or găsit și pe el acolo. "Cine-i?" "Un consătean", "cum îi spune?" "Duicu". "Ăăă... care Duicu?" "Duicu Samuilă", gata, frate cu Duicu. Cum am fost la asociație la Timișoara (la noi nu se-nființase încă asociația) și-ntreb "dom'le, aș putea să mă-nscriu și eu aici la asociație, că la noi..." "De unde ești?" "Din Banat". "Cum îți spune?" "Duicu"... ă... frate cu Duicu Ion, ei o și știut.

După ce ați fost arestat, or mai continuat mișcările astea, or mai rămas oameni în pădure?

Au mai rămas, o fost Ciurică, o fost...

Cam câți ani?

Ciurică o durat ăl mai mult, pân' în '54. Eu în '50 am fost prins.

Și când ați scăpat din mină?

În '64, atunci m-am eliberat. Am făcut 14 ani jumătate de pușcărie, și am primit 300 de lei; am învățat limba engleză, dar am uitat, n-am avut cu cine să vorbesc. O fost atunci cu chestia cu Ungaria, un locotenent sau sublocotenent de la Valea Bârgăului, imediat o organizat o unitate de tancuri, să vină să dea drumul la Gherla și Aiud.

De acolo? De unde știți?

Pă', o fost închis cu noi, pe el l' o condamnat la moarte pe ofițeri, erau cu 15 ani, cu 20, cu muncă silnică, erau cu noi arestați, d' aia știu.

S-a gândit o ridicare generală, în masă?

Sigur că da, erau și pregătiți la Cornereva; col. Uță o avut pregătiți dar nu știa toată lumea, în cazul în care erau prinși să nu poată să spună, că pe unul l-au prins, n-o mai putu' rezista în anchetă; dar ăsta o fost deștept, toată comuna o spus-o, începând de la nr. 1 de casă și nu i-o putut aresta.

După ce ați fost fugiți în pădure, vă-ntoarceți și-i atacați cumva pe comuniști?

Nu. Dar ne acuză, noi treceam pe lângă securiști sara, că ei nu ne cunoșteau; ce-am atacat a fost trei milițieni: în județul Mehedinți, au vrut să tragă în noi, i-am dezarmat, ei or vrut să tragă în noi dar noi am tras în părți, să-i speriem, le-am luat armele și cartușele și i-am lăsat să plece.

GHEORGHE BENGHIA

Născut în 1931, plugar din Domașnea...

Poate din tradiție, căci strămoșii mei când a fost războiul mondial, au trecut voluntari de partea regatului României pentru a elibera Banatul și Ardealul de Imperiul Austro-Ungar. Această tradiție poate m-a influențat și pe mine, când s-au ridicat partizanii aici la Domașnea, când am văzut că au făcut miș-mașuri. Și tata a fost oarecum revoltat, mi-a intrat și mie în cap și în suflet să fiu și eu alături de revoluționarii ăștia, partizanii numiți, care sperau că vor veni americanii și ne-or scăpa de toate jugurile astea. Plus că tata a fost pe front, cum au trecut Prutul până au dat înapoi iarăși și ne-a povestit toate relele pe care le-au pățit rușii; cum stăteau grămezile de grâu și de toate și putrezeau pe la gări și n-aveau curaj să se ducă și mureau de foame bieții țărani. Și

pe chestia asta am fost și eu oarecum influențat, revoltat: „Cum domnule să iei pământul, să nu-i dai de mâncare”? Și am intrat și eu, i-am ajutat cu mâncare, am amenajat o colibă pe acolo, pe sus. Armament n-am prea avut, dar mi-au dat ei și legau cumva cu sârme, încercam să facem și noi o barieră pe aici ca să nu mai treacă rușii, să rupem calea ferată. Am colaborat cu ei pe la diferite ședințe, pe la diferite planuri ca să-i împiedicăm pe comuniști, ca să nu ia așa mare amploare. A fost altceva, am fost vânduți probabil. Am căzut și am făcut pușcărie 12 ani.

Când v-au prins?

În 1950.

Cu cine?

Am fost cu Duicu Nistor. Și în 1950 de 1 septembrie au făcut o șmecherie cu copilul lui Banda, au băgat un turnător de asta, a evadat din securitate, asta a fost vorba lor: „Am nevastă de la Rusca și am fost cu ei, cu ruscanii”. Și asta a spus tot ce a știut omul, și cum să-l prindă pe tată-său și a spus și de mine că eu sunt un domășnean care poartă legătura între Rusca și Domașnea. I-a spus cum mă cheamă, am fost arestat, bătut, dar nu așa, bătut cu parul, chinuit și unghiile la picioare trase de către Zăbăilă care acum îi la Lugoj și are o pensie bună, și îi bine. Iar eu tot cu bolile de când am ieșit din pușcărie; chiar acum am stat în spital cu TBC 2 luni, am și diabet care nu mă mai poate scoate. În pușcărie am fost la Caransebeș, la Timișoara, am fost la Văcărești, de la Văcărești în Gherla, din Gherla în '51 chiar în vinerea Paștelui ne-a dus la mină la Baia Sprie. Condiții foarte grele de muncă. Am cunoscut foarte mulți oameni în Baia Sprie, că a fost colonie de 1 200 de oameni. A dat Dumnezeu și am scăpat. M-am rugat de un doctor Marcoci, oameni cumsecade, buni, nu știu dacă-or mai trăi, în special Veseloski mă simpatiza că erau cu țărăniștii, zicea că-s copilul coloniei și mă proteja oarecum când aveau ocazia să mă scutească câte o zi.

Lucram în condiții foarte grele și am insistat să mă trimită la pușcărie să iau legătură cu familia pentru că atunci era Szabo Zoltan, când începuseră lucrurile să se îmbunătățească și să prind ceva legături, că aveam nevastă și aveam un copil și cu altul era gravidă, când a rămas singură, nu știa nimica. Apoi m-a trimis la Aiud unde am lucrat în fabrică. Acolo a fost aer curat și a dat Dumnezeu și am primit legături cu familia. Am primit scrisoare. Apoi a început revoluția în Ungaria și ne-au trimis în Galați. Ne-au scos de aici, că eram mulți, se temeau să nu vină ungerii să ne scoată. În Galați erau condiții foarte grele, nu ne-au dat de mâncare odată 3 zile, numai lături, au zis că n-au apă. Au adus mâncare de la armată, era foarte bună, în pușcărie nu mai mâncasem așa mâncare. După o lună de zile ne-a trimis în Botoșani, iar din Botoșani ne-au eliberat în 1962, în 28 august. Cam asta ar fi drumul suferinței...

Am fost de față când a murit Ștefănescu Mihai din comuna Rusca, cu mine a fost, avea 12 ani. Am fost la mină. Mi-a zis: „Măi Ghiță ori facem toată pușcăria, ori eu am să mor aici”. Îi spuneam că o să scăpăm, erau niște demnitari deăștia cum era domnul Bozoi de la biroul tehnic, Diaconescu ne mai încuraja: „Țineți-vă, curaj, o să scăpăm, o să vină americanii”, și cu asta am tot sperat de azi pe mâine, până am scăpat.

Și asta, de la Rusca a murit?

Da, în '52-'51 la Galați... Ne scoteau noaptea să facem baie la Galați, numai să ne omoare, siste-matic, nu ne dădeau nici un fel de medicament. Trebuia să facem baie obligatoriu toată lumea, ne scoteau în izmene și în cămașă și cu mantaua pe mâini în afara pușcăriei. Când ne scoteau, dura cam un ceas un ceas și jumătate. La fiecare colț ne puneau cu fața la perete și bătea în noi un viscol..., ca să nu ne întâlnim cu ceilalți, cu coloana din celule să nu ne vedem unul cu altul.

Nu ne scoteau la aer vreodată, cu obloane în ferestre.... și asta s-o îmbolnăvit de penumonie. A fost în cameră cu mine și nu-l căuta nimeni. Venea un doctor militar când și când. Când vedeau că a murit cineva îl chema să vadă dacă-i mort sau nu; restul nici un fel de medicamente de niciunde. Așa s-au curățat mulți. În urmă a dat vara o dezinterie în noi. A murit un avocat tânăr din Turnu Severin, Dumitrescu Mircea, nu i-au dat nici un tratament până ce a murit. După mine, trebuia să-i pedepsească pe cei care erau vinovați, care au tăcut și n-au dat ajutor. Că ești condamnat ești; dar dăi dreptul care se cere, ca cel puțin să poată să supraviețuiască. Timp de 12 ani nu ne-au dat nimic, până în '62 când a mai început să se modernizeze. Atunci ne-au ales pe cei care am fost bolnavi cu TBC și ne-au dat mâncare mai

bună și tratament cumsecade, că altfel nici nu mai știu cum eram.

NICOLAE ROMÂNUL

Suntem la Domașnea și vorbim cu Românu Nicolae, născut în anul 1920, de profesie agricultor. Ați început povestea cu evocarea unui moment de la Aiud...

Am fost la Aiud la pușcărie și ne ducea în fiecare sâmbătă la baie, io găsec la baie scris pe perete „celula 80 lablanița” - eu scriu „Domașnea 82”. Ca la o săptămână să aud în perete că bate, că strigă „Alo, Domașnea, alo, Domașnea!”, eu stau mirat că cine mă cheamă Domașnea, i-au cana și ascult la perete, la 80 e domnul Marineasa (Zaharia Marineasa). Și atunci i-am spus că m-o întrebat de ce sunt acolo și i-am spus că în legătură cu parașutarea lui Verca Filon, Spiru Blănaru și pe urmă n-am mai ajuns să mă întâlnesc cu domnul Marineasa decât după revoluție; și la revoluție am dat de el și atunci am purtat legături cu el și mi-o dat cărți, reviste și urmăream tot ce scria Marineasa. Îmi pare rău că nu m-am dus la dânsul la înmormântare când am auzit că o murit. La Aiud am stat 3 ani și jumătate și de la Arad m-am eliberat.

Cum a început?

Eu am fost arestat în '49, primul din Domașnea.

Ce evenimente au avut loc înainte de arestare? Cum a început?

În '45 iarna or parașutat pe Verca și or ajuns și or stat aici la noi în Domașnea, or stat în '45 și din '44; doar în '45 or stat până vara și atunci or fost în legătură cu Spiru Blănaru, or stat la Uță.

De ce au fost parașutați?

Or venit să lupte împotriva rușilor, să saboteze frontul. S-a terminat războiul și dacă s-a terminat războiul or fost puși în libertate...; cam în '47 să înceapă prigoana. Or venit la Spiru să-l aresteze.

Asta după alegeri?

După alegeri, atunci Spiru a plecat cu socru-so și cu cumnată-sa, a plecat Gheorghe Cristescu zis Galea, și pe mine m-or arestat în '49 în 28 ianuarie.

De ce v-au arestat?

Că am fost găsit că am susținut parașutiștii; pe Verca, pe Spiru Blănaru, Țănton și pe Târziu; Târziu s-o predat lor, el o venit din Germania și o trădat tot.

Erați în organizație cu ei?

Cu ei, îi susțineam și în '49 m-au arestat, am stat 9 luni în arest, eu știam toate arestările, că o ares-tat pe Spiru, pe Urdăreanu. Și atunci m-o' ținut 9 luni la Caransebeș. După 9 luni ei au căutat să mă găsească cu ceva, nu m-au găsit cu nimic; numai cu asta că am dat declarație că or stat la mine la sălaș dar eu nu treceau la sălaș, dar spuneam numai ca să scap. După 9 luni mi-o' dat drumul. Și dacă mi-o' dat drumu' nu am mai avut treabă io. Pe parcurs ei or ajuns să prindă toți fugarii care au luptat contra comuniștilor, tot prin trădare, io vândut ba unu ba altul, pe Spiru Blănaru l-o vândut socrul lui Caraiman, care o căzut mort la Feneș.

Cum s-a întâmplat?

Nu am fost acolo, dar după cum am auzit, ei or stat la Rusca și de la Rusca s-or dus la Poiana sus la sălașe. Și acolo s-or dus pe la Feneș, pe la socrul lui Caraiman și socrul lui Caraiman avea o fată, soția lui Caraiman; securitatea bătea fata și de mila fetei socrul lui Caraiman i-a predat pe Spiru și pe Coraiman. Spiru cu Caraiman o mers să vadă, care îi situația cu securitatea și i-o înconjurat; Caraiman a căzut mort și pe Spiru l-or rănit și l-or dus la pușcărie. L-am văzut, dar eu nu am mai stat; aia o fost prin martie, aprilie '49, că pe parcurs tot ne chema la securitate și tot ne tria, pe unii îi trimitea în proces... și până la urmă am auzit că pe Spiru l-or împușcat.

Și pe dvs. v-or chemat tot pentru anchetă?

Da, tot pentru anchetă; ca după 10 ani să mă rearesteze, în '59; și m-o' luat și pe mine, pe tată-meu și pe Mircea Șoimu; l-o luat și pe Toma Românu și unu' Urdăreanu Ștefan. Toma Românu ăsta și cu Mircea Șoimu or adus parașutiștii, unde s-o' parașutat, la Verendin în pădure;

ăștia i-or adus și i-or dus la o stână afară la izlaz; și de la stâna aia or venit ș-o' șezut în sat, aicea la mine, la sălaș.

La sălașul dvs.?

Da, or stat o iarnă și-o vară. Și cineva o auzit, ș-o mai fost unul care ne-o pârât, nu-i mai spun numele să nu se audă, ăla ne-o pârât...

Trăiește?

Nu, o murit.

Păi, spuneți-l.

Ianăș Bribu, așa-i spune, Pușchiță; și ăsta o fost cu Toma și cu Mircea și i-o adus, și el ne-o pârât la securitate și ăsta o venit la noi. Și pe noi ne-o strâns în lot, cu trei din Timișoara și doi din Arad. Am avut pe unu', Pas Petre, ăsta o fost șef de lot. Ăsta o venit și el din Germania. Și ne-o cerut condamnare de la 5 la 25 de ani, și ne-au judecat 6 luni în Tribunalul Militar. Și eu am avut copii mici atuncia în '59, '60;p-ăl mai mic a avut 2 ani și ăl mai mare 7 ani o avut. Tot veneau copiii să mă vadă la pușcărie, la Timișoara, de 6 luni eram ridicat, de 2 ori pe lună venea nevasta cu copiii, cheltuială mare și ca la urmă tot așteptăm să ne spună sentința, nu ne-o mai spunea, tot lotul Românu, că eram trei: eu, tata și Toma. Și gardienii de la o vreme: „Lotul Românu, v-o spus pedeapsa? “. ”Nu, nu ne-o spus dom'le”. “Cred că vă dă drumul de nu vă spune”; că la urmă ne duce la Tribunal și ne-ntreabă îl cunoști pe ăla, pe ăla,... ș-atunci ne-o scos din lot, și ne-o' judecat separat, pe mine m-o' condamnat la 7 ani, pe tata cu 6 ani, pe Mircea cu 7 ani, pe Toma cu 7 ani, unu' la Timișoara cu 10 ani, și pe Pas Petru că era șefu' 12 ani i-o dat.

Dar ce-o avut cu dvs. în '59?

Era referitor cu colectivul'. În '60 s-o făcut colectivul și mi-a băgatăștia pe gât, ca să-i sperie pe ăilalți ca să intre în colectiv; și noi am fost oameni înstăriți, cu situație și dacă ne-o arestat pe noi, s-o' speriat oamenii și s-o făcut colectivul. Am stat la pușcărie 3 ani și jumătate; numai în celulă la Aiud cu tata, eu n-am ieșit la lucru afară, eu nu m-am dus, că am zâs că-s cu tata în grijă. Tata era de 70 de ani și după 3 ani și jumătate a dat Dej decretul, s-au scăpat cu decretul. Am venit acasă, ca orișicare, m-am pus la treabă, în stânga, în dreapta... da' am suferit; da' am fost mulțumit că nu plânge nimeni, am luptat pentru dreptate, am făcut pentru credință pușcărie și m-o ajutat Dumnezeu, de azi stau așa de bine, nu pot să zâc și tare aş vrea să iasă realitatea asta să se scrie undeva ca să vadă urmașii noștri cum învățăm noi de Mihai Viteazul, de Ștefan cel Mare, aici în Domașnea o fost focar mare pentru dreptate și credință.

Mi-ați spus de cei parașutați, c-au fost la dvs. la colibă. Povestiți-mi mai în detaliu, cine-o fost? Cum? Când?

Ei aveau aparat de transmisie și vorbeau mereu cu Viena, cu Horia Sima și povesteau cum merg trupele sovietice, cum e memoria oamenilor, cu cutare, cutare, cum fug oamenii de ruși, cum rușii iau animalele de la oameni, persecută populația ... și ei trimiteau în continuare. Ei umblau pe sate, se duceau ba colo, ba la Teregova, ba la Corni, ba la Orșova, ba la Caransebeș, ba la Timișoara, luau legătura cu mai multe puncte.

Punctul ăsta de la dvs., cine erau?

Era Verca Filon, profesor de meserie, Țânton, Pantelie, iar agricultor o fost Iosâm, Gavaginu unu' și or avut ca șef atunci un neamț, neamțu' era cu aparatul.

A fost cu ei, parașutați?

Da, neamțu' era cu aparatul, ei culegeau numai date și ei se duceau și alimentau, că mai aveau grupuri pe la Timișoara, pe la Arad, pe la... ducea Verca mereu. Între timp or terminat ce-o avut banii, că ei trăiau cu banii lor, că ei nu se milogeau la lume, Și odată o venit avionul cu alimente și s-or coborât și s-or dus la Poiana Ruschii, așa-i în târsătură, așa-i spune la Rusca acolo, ș-acolo le-o venit alimentele; ș-o' mai venit cu unu', unu' Bătrânu Vasile, ăla o adus banii, și le-o adus alimente, vești, de la comandament de la Viena, de la Horia Sima. Ei or lucrat până la terminarea războiului. Și la terminarea războiului, atunci pe neamțu' l-or trimes înapoi în Germania și ei s-or dus fiecare la casa lui. O fost decret atunci dat că tot ce îi refugiat sau fugar să se prezinte că-s grațiați, nu mai are nimeni nimic cu ei. Și profesorul Verca, de la Petroșnița, era profesor la liceul „Traian Doda“ în Caransebeș. Mă duceam pe la Caransebeș la piață și l-am întâlnit în Caransebeș. „Să trăiți, domn' profesor, ce faci? “. Cică „merg la școală la băieți, la liceu, mi-am luat serviciu”; și și-o luat el serviciu, și l-o mânat '46, '47; în '47 o ieșit cu prigoana. Atunci o

fugit din nou la pădure, pe urmă l-o' arestat și-n '49 o venit securitatea și ne-o arestat și pe noi.

V-am întrebat despre prof. Ilie Smultea din America.

Ilie Smultea ăsta o fost din comuna Teregova. O avut un frate aicea căsătorit și frate-su ăla are două fete; și el în timpul cât or dominat legionarii o fost la Ministerul Frățiilor de Cruce, o fost cu Horia Sima, lucrau la revoluție, când o fost rebeliunea. Or făcut ce-or făcut, or fugit și au ajuns în Germania, or stat în lagăr în Germania până în timpul războiului, iar după război or trecut în America... Ș'o venit după revoluție la noi, când o fost revoluția, o venit prin '92, '93, '94, o venit în Domașnea din America ș-o stat la nepoate și pe urmă o plecat.

Cine-o fost Urdăreanu?

Urdăreanu ăsta o fost un băiat foarte îndrăzneț, curajos.

Urdăreanu și mai cum?

Urdăreanu Gheorghe, era din Cornereva, dar o venit căsătorit aici, o avut avere. El la alegerile din '47 o fost suspectat și atunci o plecat.

De ce-o fost suspectat?

Că n-o vrut să voteze cu comuniștii, el o fost naționalist, n-o vrut să vină la alegeri, l-or pârât la jandarmi.

Naționalist ce înseamnă? Membru al P.N.Ț.?

Membru al Partidului Național al lui Maniu și l-or pârât la jandarmi și s-o' dus la jandarmi după el cu primaru'; el avea un coleg la grădină, în Săliște, așa-i spune, și s-o dus la el acolo.

Asta-i în comuna Domașnea?

Da, în Domașnea. La notarul comunei, ducân-du-se acolo, el ducându-se la ăia, o plecat la pădure și s-o dus cu Spiru Blănaru și s-o ținut de Spiru și când o venit securitatea...

Avea și Urdăreanu oamenii lui?

Da, a avut organizație, oamenii lui, o fost cu Anișoara Horescu, cu Nicolae Horescu, cu Ghimboasă, Smultea Gheorghe, un băiat, student cu cap...

Neam cu Ilie?

O fi fost părinții; ș' s-or despărțit atunci, grupul Blănaru s-or dus în hotarul Teregovei, ș'acolo o fost vizat de securitate; l-o urmărit securitatea, era împreună cu Blănaru și Spiru, cu Anișoara și cu moș Nicolae, o zâs să țină Urdăreanu rezistență, până se retrag ei și cu Ghimboasă; ș' o mai fost și alții și pe urmă ține Spiru până se retrag ei... și Spiru s-o afundat în pădure mai mult și securitatea o venit și l-o atacat pe Urdăreanu. Ș' Urdăreanu nu se știe, s-o împușcat el, sau l-o împușcat securitatea, nu se știe dar a căzut mort și mai unu', i-am uitat numele. Spiru s-o afundat în pădure s-o pierdut de securitate, c-o fost zăpadă mare, asta a fost la Pietrele Albe, unde o murit Urdăreanu; peste câteva zile Spiru a căzut la Rusca, cu Caraiman.

Cu lotul lui Duicu, Boiereștii, au fost trei frați; cu ei o fost și Cristescu Gheorghe, zis Galea și o fost și Românu Petru, zâs Budu sau Partizanu și o mai fost și un cornereviț cu ei...

De ce le zice Boierești?

Așa-i porecla de sat, a lui Duicu; și ei ș-or făcut un adăpost, în baltă, așa-i spune la locul ăla, și-o făcut un adăpost într-o pădurice și or șăzut iarna acolo, că adăpostul lor a fost vizat de cineva, de toamna; și ăla om fără suflet, o anunțat securitatea și-ntr-o bună dimineață s-o dus securitatea, i-o înconjurat; iarna, zăpadă mare o fost, i-o' atacat, atunci ei au ieșit din cazemata afară, ș-or ținut foc cu securitatea; și dintre ei o căzut atuncea Duicu Ion și cu Cristescu Gheorghe, zis Galea. Ȃilalți, or scăpat din ei; dar Petru Duicu, cu Petru Românu și un cornereviț au fost prinși și aduși; securitatea i-o plimbat prin sat să-i vadă oamenii. Ȃia morți i-o' adus soldații, i-o' tras după ei, cum i-o' tras, legați de mâini și de picioare și legați între ei, între mâini și picioare și i-o adus pe pari ca și cum ai aduce o oaie, și i-o pus aici, în fața Primăriei, pe Gheorghe Cristescu, zâs Galea și pe Ion Duicu. Cristescu Gheorghe era ciuruit stomacul la el tot de cartușe, era în pieile goale aproape și oamenii de aici din sat mai se duceau și dădeau cu piciorul în ei, zâcea că-i „cu țara-n brațe“, când or văzut parul. l-o' ținut aicea vreo două zile, pe urmă i-o' luat, l-o' pus pe unu' Iacob țiganul mare om și pe Nistor Urdăreanu, frate cu Gheorghe Urdăreanu, i-o luat pe pari și i-o dus la securitate; securitatea era unde-i dispensarul uman acuma. Pe ăia trei i-o dus la pușcărie și i-o condamnat la 20 de ani închisoare. Petru o fost condamnat la 20 de ani și o mai fugit odată din pușcărie...

În Domașnea au fost arestate cel puțin 100 de persoane, persecutați și mutați de la sălaș

cu vitele iarna, le-o' adus acasă; acasă n-aveau unde să le țină. Necazuri or avut domășnenii, dar uite că Domașnea nu se lasă niciodată ...

Cum s-a întâmplat că Ion Uță, care a fost prefect, a ajuns în pădure?

El ar fi avut o condamnare, când au venit comuniștii; așa a venit la Cornereva, la un fost primar Picu Românu și dacă o stat acolo s-o întâlnit cu Duiculeștii (cu Boiereștii) și s-au format un grup împotriva comuniștilor.

De ce l-au condamnat comuniștii pe Uță?

O fost prefect. O făcut o echipă, o venit un fugar din pușcărie, criminal de drumu' mare și s-o prezentat maior american și l-o dus pe la Cornereva, i-o dat mâncare, l-o ținut... Gavrilă Ion îl chema, i-o mințit că vin americanii, le aduce mâncare, armament, cutare... până la urmă l-or prins și a spus că ăla i-o dat mâncare, ăla toate și o băgat un sfert din Cornereva la pușcărie. l-or dat drumu' din nou și-o venit în Domașnea și-o urmărit pe Sfârloagă (Ișvănuț Dumitru); și-o găsit o femeie în Domașnea și ședea la ea, Benghia Stașa, asta era în legătură cu securitatea, dar și în sat la noi la Gheorghe Badiu și cu Ciurică, cu teregovanii; și-o cheamă pe Stașa să-i aducă o damigeană de răchie. Și Stașa îi aduce o damigeană de răchie și aduce și securitatea, și-i înconjoară securitatea. Aruncă o grenadă, două să sperie securitate, să iasă pe geam să se ducă, scapă fiecare cum poate, n-o prins nici pe unu atuncea. Pe urmă Sfârloagă o luat-o pe Stașa, o luat-o la pădure, și-o omorât-o la pădure pentru că i-o trădat. Sfârloagă mai târziu s-o dus la Slatina la Sadova Veche, o găsit o gazdă acolo, și gazda aia de suflet, fără suflet, cu suflet dușmănos l-o trădat; și-o venit securitatea, el lucra într-o cameră acolo, și-o dat cu o grenadă și l-o omorât.

Ce s-o întâmplat cu Gavrilă ăla?

L-o prins securitatea înapoi și l-o condamnat la 12 ani de pușcărie.

Acest Ion Gavrilă, mi-a povestit nea Petru Românu că a fost cu el la închisoare.

Păi și eu am fost la închisoare cu el în '49, că de aia l-am cunoscut când o venit la Paști și împărțea mâncarea pe coridor la închisoare, că noi nu aveam voie să ieșim din celulă; el era cu închisoare, că noi nu aveam voie să ieșim din celulă; el era cu împărțitul mâncării; noi 3 luni nu au ieșit din cameră. Când ne-o scos din cameră nu ne mai cunoșteam, eram gălbui. Și zice că e maior american, venit din America, că vin americanii, și o dus lumea de nas, de-a plecat lumea la pădure. Că venea Ghiță Ganea pe la mine și îmi spunea să mergem în pădure că vin americanii, o venit un maior american, că o venit la Boierești și vin americanii; eu îi zic: „Fii cuminte dumneata, știi ce-o fost partizanii înainte, când cu Verca or avut armament, mâncare, or avut bani, n-or plecat să cerșească la mine sau la tine după un cartuș sau o grenadă... și văru' meu ăsta, Ganea o plecat. Când m-o' arestat pe mine în '49, or venit să-l aresteze și pe el și atuncia o fugit la pădure, o stat un an de zile din '49 până în '50 în pădure, l-or prins săracu' și l-or împușcat în pădure, la Balta. L-or adus mort acasă pe par și zicea Nicolae Curțală și cu Ion Barbu că-i cu țara în brațe, când o fost cu parul' în brațe.

Ăștia sunt comuniștii voștri?

Da. Pe urmă i-o dus și i-o îngropat. Nu știe nimeni de ei unde i-o îngropat și cum i-o îngropat. Da, asta a fost.

Deci de fapt acest Gavrilă a fost...?

Un criminal de drumul mare, o fost de prin părțile Sibiului, o omorât niște ciobani și le-o luat banii, așa s-o auzit și pe urmă l-or condamnat, am auzit că l-ar fi condamnat la moarte din crimele pe care le-a avut el, numa' că o fost omul securității și securitatea s-o folosit de el. Cum am avut noi aici pe unu' Gavrilă Miloș, ăsta o pârât tot hotarul ăsta de la Orșova la Caransebeș, o fost agent sanitar uman și zicea că-i dă o pastilă la unu' „Ce mai faci?, cutare...”

Aici în Domașnea?

În Domașnea, o fost, și ăsta avea... i-o fost un domășnean naș.

Comandorul?

Comandorul, și când o ajuns la închisoare, o fost și el, el era turnător, îl băga în fiecare cameră și spune că vorbim cutare și cutare și când o ajuns la Comandor o zis „nașule, ce faci? „, „Ei fine, mă aduse și pe mine la pușcărie, că numa' dumneata m-ai pârât pe mine că am fost la vânătoare“...Or fost la vânătoare, mai mulți de la lablanița și or avut puști și ăsta i-o pârât că au puști și i-o băgat la pușcărie și pe Comandor, pe nașu-su, că o fost la vânătoare de căprioare. O'

fost mulți agenți de ăștia care or turnat lumea.

Vă întreb despre Marineasa

El o fost student și o fost urmărit și el, o fost și el în frățiile de cruce.

Împreună cu Smultea?

Ori cu Smultea ori cu o studentă din Cluj, o fost și el urmărit la studenții de la Cluj și mi se pare că și el o fost cu grupul care o fost cu Verca, că o venit și el pe la ei pe acolo... dar Cristescu, ăsta în timpul rebeliunii, în '40, s-o dus și o dezarmat poliția la Orșova; ce o făcut el, ce-o lucrat la Orșova și polițaiu' l-o văzut și „Ce faceți mă?“ cutare și hai sus; și când i-o luat sus, o fost numa' comandantul; iar el o avut un pistol, o scos pistolul și i-o zis „mâinile sus!“ la comandant; și i-o luat poliția iară în primire și pe urmă pe chestia asta o fost condamnat; o fugit apoi la pădure cu Gogu Cristescu și o stat și l-or prins și l-or condamnat la moarte; l-or omorât, nu știe nimeni de el unde-i.

Pe vremea comuniștilor?

Da, pe vremea comuniștilor.

Să ne întoarcem la Marineasa.

Și atuncea, ăsta lucra cu Marineasa și Marineasa o avut grupul pe la Băile Herculane cu doamna coman-dorului Domășneanu; și în gară la noi, o fost să-i aresteze. Și când să-i aresteze el o avut un pistol la el și o tras două focuri și i-o pus pe jandarmi în alarmă și o scăpat. Că mai târziu o fost prins și o fost condamnat cu 25 de ani... Marineasa o dus o viață foarte grea și o fost tare bolnav și o murit nu de mult.

MARIA CRISTESCU

Cristescu Maria, soția lui Cristescu Ilie, născută în Domașnea în 1914.

Bărbatul meu, când a fost votarea în '46 în noiembrie, n-a vrut să se ducă la votare, că n-a vrut să voteze cu ăștia. A fost un derbedeu aici Puș care s-a dus și l-a pârât. (Iosif Cernescu). El s-a dus și a spus la miliție că bărbatul meu e informator și că pe toată lumea care a vrut să se ducă la votare îi chema să nu voteze cu ei.

Comuniștii au fost „soarele“ și țărăniștii au fost „roata“. Eu cu nevasta lui Duicu m-am dus, dar n-am votat cu ei, tot cu roata și atunci a venit acasă, seara pe la 12. Ne pomenim că bate la fereastră. Bărbatu' meu zice: „leși tu și ascultă“. Când am ieșit eu afară, era poliția.

- Păi unde-i el? Nu-i acasă?

- Îi dus.

- Unde-i dus?

- S-a dus până la Timișoara.

Și atunci ei au plecat. Eu am rămas acasă, iar ei au plecat toți trei cu Duicu Nistor și Duicu Ion.

Am avut un primar tare de treabă care a plecat după ei, cu miliția, cu toți ăștia, a împușcat pe acolo, ce-or făcut, dar nu s-a întâmplat nimic. Mâine zi el n-a mai venit acasă. Eu am avut oi, și am plecat cu mâncarea pentru omul pus la oi. El a venit după mine (primarul) și după Duicu Petru și ne-a dus la miliție și ne-a bătut. Ne-a ținut vreo 3 zile aici în Domașnea. Și atunci bărbatu-meu săracu' a fost dus; pe unde a plecat, nu știu... pe urmă l-au omorât.

Cum l-au omorât? Când?

La Breazova. A murit cu Uță și cu Cristescu Ion, Irimescu Pantelimon și Carâmba, așa i-a zis la omul ăsta cu sălaș unde au fost ei. Doi au fugit... trei, unul Mircea Vlădescu pe ăsta l-au împușcat, l-au urmărit și Vălușescu Nicolae de la Megica și Pușchiță Petru zis Ludașcu, că de la el știu cum a fost acolo că venea nevasta lui acasă și mi-a spus mie, că am trăit bine, că am fost vecini. Atunci după ce l-a împușcat pe al meu, fostul primar - un prăpădit și el - Răduță Ion. Dacă nu murea, îl căutam toată țara să-l „așez“, dar așa a murit... M-a chemat acolo la primărie, unde era armata și eu am fost bătută de nu puteam să merg. Și i-am spus: „Eu nu pot să spăl, că nu mi-s în stare să spăl. Doar mai sunt văduve să spele armata, eu...“

Atunci, când a pus mâna pe mine, m-a trântit jos și s-a pus cu picioarele pe mine; securitatea m-a scos din mâinile lui. Am fost mereu trasă, mereu întrebată, vă spun că eu nu le-aș fi spus nimic și dacă mi-ar fi tăiat gâtul.

Am fost și închisă, că după aia m-a' și arestat. Tot a venit și m-a certat și au vrut să mă ridice cu domiciliul forțat dar n-am fost aici.

Băiatul meu a fost la Timișoara la liceu, a făcut 6 ani în Caransebeș și 2 în Timișoara. Când s-a întâmplat cu tatăl său, n-am vrut să mai fie pe aproape. După aia tot m-a tras, m-a întreat și le-am spus... că au venit apoi aici și m-au arestat pe mine. M-au arestat și am stat mai mult de o lună aici sub securitate, la Caransebeș, sau 2-3 luni, nu mai știu la Tribunalul Militar. Acolo m-a ținut nu mai știu cât, m-au ridicat și mi-au dat 4 ani. A fost greu, domnule, a fost pușcărie, nu ca acuma. Ce foame și ce frig și ce mizerie, că și la pușcărie luase securitatea în continuu, să vadă cum ne purtăm, ce facem. După ce m-a condamnat, m-a dus la Târgșor, la pușcărie de femei, a fost o triere, apoi ne-au clasat pe fiecare, ce condamnare avem și pentru ce. Acolo am stat vreo 2 ani! Fratele meu a venit cu cumnată-mea acolo, dar n-am vorbit cu el. De acolo m-a dus la Mislea, acolo m-am întâlnit cu Anișoara Horescu, ea era la secret. Eu mi-am rupt un picior acolo. Eram sub un pom jos și pe ele le-au scos să bage paie în saltele și m-a văzut, a venit acolo și am plâns, ne-am sărutat. Un plutonier, cumsecade ne-a întreat ce facem, "că mă băgați și pe mine cu voi". "Lasă domnule plutonier, că nu ne-am văzut de mulți ani". Acolo am stat 4 ani. După ce a murit bărbatu-meu, tot derbedeu' ăsta de primar a venit și mi-a ridicat 200 de litri de răchie de aia tare și 20 000 lei și 80 kg. de brânză. Au luat masa, 4 scaune, dulapul, niște haine. A vrut să-mi ia și mașina de cusut. Asta înainte de închisoare...

Au împușcat 4 și i-au adus aici, dar n-am fost acasă. Soacră-mea și socru-meu s-au dus și i-au văzut, că nu i-au cunoscut. Eu am fost la Caransebeș. Când am venit erau îngropați, dar știu unde, că mi-au spus. Erau la cimitiru' eroilor la Caransebeș. Erau băgați toți 4 într-o groapă. M-am dus acolo și am pus o cruce... Copiii ăștia... când m-au arestat pe mine..., a stat 2 săptămâni miliția pe ei. Ce-au pățit!...

IONICĂ PUȘCHIȚĂ

Pușchiță Ionică, născut în august '40, pensionar, fost șef de gară.

Având în vedere vârsta d-voastră sunt sigur că nu sunteți cel implicat, ci e vorba de părinți. Ce ne-ați putea spune? Cum a fost implicat tatăl d-voastră în evenimentele din anii '40?

Eu le țin minte pentru că le-am trăit. Le-am trăit împreună cu întreaga familie, comună. N-am fost o familie de oameni bogați, ci una de țărani mijlocași. Tata era meseriaș, cojocar. Și nu a făcut nici un fel de politică. A fost un simplu simpatizant al lui Iuliu Maniu. În perioada respectivă a fost propus de un anumit activist de partid, care înainte făcuse parte din partidul legionar, pentru funcția de primar, a spus că nu acceptă. Apoi, când era regimul comunist spunea că el nu făcuse parte din nici un partid și nici din acel partid legionar care luase legătura cu câțiva dintre cei care veniseră din URSS. Și a spus că nu poate să accepte un regim ce e împotriva bisericii neamului, care dărâmă bisericile și el fiind un om credincios spunea că nu va accepta așa ceva. În acea perioadă se formase grupul colonelului Uță, fostul prefect, care printr-o conjunctură fusese prieten cu tata. Tata, Pușchiță Petru, zis Mutașcu avea relații (sora mea era la liceul Brediceanu la Lugoj), cunoștea pe dl prefect care fusese chiar în casa noastră. Și a fost grupul format al lui Uță. Și din Domașnea al fraților Duicu și al Cristeștilor care erau deja plecați; au fost neînțelegeri în urma alegerilor din '46 când era obligatorie prezența la vot și ei n-au vrut să meargă. Tata a mers la sora mea la Lugoj și a avut la el și niște piei de viței. A fost prins, nu avea voie, și a primit o condamnare de 7 luni. Când a aflat condamnarea și când au venit să-l ridice, s-a prezentat s-o facă fostul primar din Domașnea ce adusese cu el și securitatea; și pentru grupul care a fost a lui Uță și al fraților Duicu, având necaz pe el că nu a vrut să se înscrie nici în partid, le-a cerut ca să-l ducă din post în post până la Caransebeș. A plecat cu un ostaș și a dorit primarul să fie legat cu lanț, la mâini și picioare. Așa au plecat, pe jos, de aici. Grupul de partizani a auzit că e prins și le-a ieșit în față, l-au eliberat între Domașnea și Teregova. După aceea au mers direct cu el la col. Uță. Aici grupul depunea un jurământ - nu voi trăda, nu voi pleca, în caz

contrar nu doar el dispărea ci și familia. Astfel a rămas. S-a întâlnit cu mama; a trimis după ea și mama i-a cerut să vină acasă. I-a spus că nu poate, căci simțea la fel cu dl. colonel și nu poate da înapoi. Așa a început totul. În acest timp m-am întâlnit cu el, a venit acasă aici, de vreo 2-3 ori; pe Uță l-am văzut doar înainte, dar au trecut ceilalți partizani, frații Doicu, Cârpin, Marițescu de la Teregova. Ultima dată s-a despărțit grupul în două: unul ce trebuia să treacă în Iugoslavia, iar altul trebuia să rămână aici. Din primul era Uță, Cristescu Gheorghe, Fus, Mircea (ambii din Verendin) și mai cineva. Era în martie (1949) și au înnoptat la un bătrân, Carâmba, la Breazova. Între ei a mai fost un Vădraru de la Mehadica..., aici se face o confuzie. Sunt și Vădraru acolo, unul însă a fost agentul Securității. Și printre ei trebuia și el să meargă cu ei. Seara Vădraru îi spune lui Uță: „Dle colonel, vreau să merg să-mi văd familia “. Colonelul de bună credință spune: „Du-te “. Taică-meu care nu făcuse armata, care nu era răzbnător se uită după el și spune: „Dl. colonel, nu știi de ce, așa-mi vine mie ca pe ăsta să-l achit. ăsta ne trădează“.

„Nu se poate măi Mutașcule, că așa cum ai fost și tu la familie, așa și el...“ zise colonelul.

„Dar nu de două ori!”

„Ei! Las' că vine !“

Au rămas acolo peste noapte împreună cu bătrânul Carâmba, care trebuia să îi scoată peste graniță, și pe la 6-7 dimineața a ieșit afară și când intră spuse „Petre, nu știi de ce mi se pare mie jos (că erau pe un topșan sus și în vale jos era un pârâiaș și era înghețat), mi se pare că ceva se aude jos“. În acest moment ieși și taică-meu să vadă afară. Când a ieșit afară se vedea printre pomi cum urcă armata, cizmele cum răpăiau prin zăpadă și gheață. Atunci tata a intrat înăuntru: „Dl. colonel, suntem înconjurați de securitate“. Au început să se îmbrace, Cristescu era un om mare, au apucat de au ieșit sus, Fus și cu cel al Cârpinei (?), în orice caz 2 sau 3 au ieșit sus pe o creastă. Tata nu a apucat decât să o ia pe o vale în dreapta, a fost cu arma la el. Și a început atacul, a apucat de s-a tras într-o scorbură mare și de acolo s-a mai tras, dincoace au răspuns, căci rămăsese col. Uță, Carâmba, Cristescu, Mircea; el a terminat câteva gloanțe, câte mai avea și a rămas în scorbură. A observat tot, pe dimineață s-a luminat. Col. Uță ultimul glonte și l-a tras în cap, Cristescu ultima grenadă a tras-o aici deasupra capului; Moș Carâmba s-a împușcat pe sub bărbie. S-a făcut liniște și s-a terminat atacul.

Mircea a fost împușcat în stomac și prins viu. Restul au scăpat. Dacă ieșeau toți la creastă omorau poate toată armata. Copii nevinovați. A doua zi era un metru și ceva de zăpadă. Tata a venit pe jos de acolo. Casa noastră era în permanență supravegheată de securitate. Breazova este la 40 km de aici, a dormit la un neamț spre Văliug, a doua noapte a ajuns aici. A bătut la ușă, mama și noi eram înăuntru, era 12-01 noaptea. Și știam că suntem controlați de securitate, căci în permanență patrulau pe sub ferestre. A intrat pe la vecini, pe la fântână, câinele îl cunoștea. Primul lui cuvânt când a intrat în casă a fost: „dl. colonel e mort și Ilie Cristescu; Vădraru ne-a turnat“. Atunci am văzut, căci era o minune a lui Dumnezeu, ei aveau căciuli negre de oaie, aveau în frunte un ban cu chipul regelui Mihai și tricolorul în X, căciula era găurită de gloanțe, iar pantalonii erau găuriți pe margine. De la scorbură a luat-o la fugă și când să iasă cât mai spre creastă, erau 2 soldați; el a ridicat mâinile sus iar aceia i-au făcut cu mâna semn să plece. A stat aici în pod din martie până în mai, începutul lui iunie. Fiind comerciant a avut relații în Banat și zona Ardealului, și s-a gândit să se ducă la o mină, la Hațeg, să i se piardă urma. De acasă a plecat dimineață și a mers spre Teregova, spre Poarta, unde noi aveam pământul, 5 ha; acolo avem sălașul, gospodăria și tot era făcut de mâna lui. El s-a dus vizavi la un vecin care îi tăia lanțurile la mâini și la picioare și a stat cu el de vorbă: cum a stat, cum a scăpat și cum se duce la Poarta; acesta a dat telefon la Poarta. Acolo era și securitatea, care păzea tunelul. Ofițerul de acolo era bun prieten cu tata. Când a ajuns spre mijlocul drumului la Poarta, acesta a venit cu 2 soldați. I-a dat mâna și i-a spus că nu poate merge mai departe. De aici a fost luat și dus la Caran-sebeș și la Timișoara, la Tribunalul Militar. El a fost prins în același moment (era singurul rămas de la Uță) cu echipa lui Spiru Blănaru: Spiru Blănaru, Domăș-neanu și Marițescu - care tot de la grupul lui Uță era.

S-a constituit primul proces. Perioada lui '49. Trebuia dat astfel un exemplu. Au fost duși la București, s-au întâlnit cu Ana Pauker. Soră-mea mai mare mergea des la el la vorbitor și îi spunea să aibă grijă de noi că el ia câțiva ani. A fost condamnat la moarte și pe 16 iulie executat. Noi la 1 oct. '49 noaptea, ne-am trezit acasă din nou cu securitatea; ne-au spus să luăm ce

putem. Mama se pierduse. Norocul a fost un colonel mai bun și i-a spus: „Femeie ia de mâncare pe 3-4 zile că vă duceți mai departe și trebuie să aveți, că ai copii”. Ei au pus de mâncare, mama a luat haine, iar eu am luat Și ne-am dus la Primărie la jandarmi, aici era familia lui Blănaru și a lui Horescu, iar la Teregova a venit și familia Marițescu, cel condamnat odată cu tata. De aici ne-au dus cu camionul până la Orșova, ne-au îmbarcat într-un vagon de marfă și de aici până la Basarab, Murfatlar, unde garnitura în care erau doar bătrâni și copii a fost înconjurată de miliție. De aici ne-am îmbarcat în mașini și ne-au dus la Constanța la securitate. S-au împărțit bărbații, de la 9 ani începând pe de o parte, iar femeile și copiii pe de altă parte. Ne-au dus în celule; eu am nimerit în una cu 3 criminali. Am stat acolo o lună și jumătate. Apoi ne-au dus la Poarta Albă, la canal. Dormeau 80 de persoane în barăci. Acolo am întâlnit și alți deportați din Bihor. Acolo am stat aproape un an apoi ne-au dus la Cuza Vodă, o comună lângă Medgidia. Aici ne-a mers ceva mai bine. Am fost băgați în case la chiaburi, oameni primitivi. Mama a lucrat într-o carieră de piatră, sora mea având numai 5 clase, n-a putut; cea mare rămăsese la liceu și de aici au dat-o afară, a plecat la Timișoara; până la urmă a scăpat. Eu eram în a 3-a și a 4-a; în a 5-a am fost dat afară de la școală ca fiu de chiaburi. Atunci am fost la vaci, 6 copii eram. După un an ne-au reprimat. Eram printre cei mai buni. Foarte mult a insistat și directoarea de acolo. În clasa a 6-a, a 7-a am fost la olimpiade pe comună, pe raion, pe regiune.

Am câștigat la matematică și fizică și trebuia să mergem la Constanța. Noi nu aveam voie căci aveam domiciliu obligatoriu. D-na directoare a intervenit și am fost dus eu singur escortat de milițian, cu automatul. A fost un băiat de treabă, de pe lângă Arad, care m-a dus de mână. Am câștigat și aici... dar pe țară nu m-am putut duce. La liceu am intrat fără admitere, dar era scris în dosar că eram deportat. Erau 3 din Medgidia care au intrat la liceul acesta. Am stat 7 ani acolo. În tot acest timp am mers și la vaci. După 7 ani ne-am întors, în '56. Aici a fost totul distrus. Aici am continuat liceul, dar nu m-au primit la zi la Caransebeș. Am mers la lucru și la seral. Am dat la facultate, am intrat, m-au dat afară, de 5 ori. Atunci, ce să fac? Am făcut școala de impegai și aici am avut necazuri, am înaintat greu. Am găsit sprijin la CFR. Au trecut toate.

În acea perioadă - rudele și prietenii celor ce erau deținuți politici au fost obligați să aducă înjurii și să denigreze persoana vizată. Vi s-a întâmplat?

Da, eram în permanență hărțuit. Mă întrebau ce părere am despre taică-meu, cum îl văd eu; le-am spus că eu îl văd în primul rând ca părinte și nu pot să îl văd rău căci el mi-a dat viață. Dacă a fost vinovat și-a luat pedeapsa. Pe maică-mea el a învățat-o să-l vorbească de rău ca familia să nu sufere. Ei trebuie să meargă mai departe. Așa că ce spuneți d-voastră e realitate.

La atâția ani de la revoluție ce simțiți? E dezamăgire, furie, nu vă mai pasă?

După atâția ani am avut speranțe mari, dar văzând cum merg treburile nu am decât speranță că e un început de drum și de adevăr...

CONSTANTIN ROMÂN

Vorbim cu...?

Românu Constantin din Domașnea.

V-ați născut în anul...?

În 1921.

Ce profesie aveți? Agricultor?

Muncitor.

Spuneți-mi dumneavoastră, cum a început totul? Toată implicarea dumneavoastră.

De când? Și cum? Mă interesează dacă v-ați implicat afectiv și motivația, din ce cauză v-ați implicat?

Pot să vă spun de la început, m-am implicat în chestia asta pentru că toată viața mea nu mi-o plăcut comunismul, ideea comunistă, pentru că m-am gândit că vin să ne ia dreptul pentru care am muncit o viață întregă, m-ai scos afară din casă, m-au dus și ai făcut ce-ai vrut cu mine, după aia am căutat să intru într-un partid care era contra comunismului și aceștia au fost

legionarii. Și în 1946-1947 când au fost alegerile, ne furară comuniștii voturile și atunci o început ura între populație și comunistii și putere; am continuat cu Spiru Blănaru care-o fugit în munți, cu Marineasa de la lablanița și am cotizat, i-am ajutat cu ce-am putut, cu ce mi s-o cerut și am făcut-o până în '49.

N-ați făcut-o pentru că vi s-a cerut, ați făcut-o pentru că ați fost convins și ați vrut...

Nu am făcut-o forțat de către cineva, am făcut-o de bună voie, așa am simțit eu că-i bine.

În '49 în 7 februarie or venit securitatea și m-o' arestat. Dus la Caransebeș la cercetări.

V-au arestat de acasă?

De acasă, din pat, noaptea.

V-au luat când l-au luat și pe Românu Nicolae?

Nu, pe Românu l-au luat după, eu am fost printre primii arestați. La Caransebeș ancheta, după 11 luni ni s-au format dosarele și am fost dus la Timișoara și am fost condamnat - 8 ani ani cu confiscarea averii și cinci ani interdicție. De la Timișoara m-or trimis la Aiud, că "nu mă înțelegeam bine" cu gardienii de acolo, m-or trimis la Aiud, de la Aiud am ajuns la Văcărești, Jilava, la Canalul Dunăre-Marea Neagră la munci teribile; nu vă puteți închipui ce munci or fost la groapă, doi ani am lucrat acolo, după ce m-au dus la Gherla și acolo de la fereastră până la ușe plimbare în toată ziua până în 1956 în 5 februarie. Atunci mi-or dat drumul acolo; dar bineînțeles și bătaia prin care am trecut nu se poate închipui și cuprinde de o minte omenească, care or putut să facă acești barbari.

De ce v-au condamnat, care a fost capul de acuzare, ce vină vi s-a pus?

Pentru că am fost legionar.

Atât doar?

Am fost legionar și am participat cu cei fugiți de pe aici, cu Spiru Blănaru, cu Marineasa.

Dați-mi niște situații, vreți să-mi povestiți? Cum ați participat cu ei? Ați făcut vreo acțiune?

Eu nu am fost în pădure, am mai stat de vorbă cu ei, am cotizat și cam așa ceva. Nu am avut o activitate atât de puternică să fiu în pădure sau nu știu ce. I-am sprijinit și am fost legionar.

După '56 v-au lăsat în pace?

După '56 nu am mai avut cu nime' nimica, am fost oare cumva liniștit. Numai când și când, când am intrat pe un șantier, mai venea câte un șef mai mare de la miliție și le spunea să nu mă țână acolo la lucru și îmi spunea inginerul, șeful de șantier că îi cerea un act care să îmi ia dreptul de a muncii la roabă: "Eu îl dau afară să se facă un hoț și să ne dea în cap și să ne omoare". După aia cum am fost foarte revoluționar, după închisoare am fost mai liniștit.

De fapt, rezistența s-o cam terminat; toți au fost practic prinși în închisori, alți morți, deci în libertate nu era nimeni.

Au fost prinși, morți, condamnați la moarte, împușcați.

Care era starea de spirit a locuitorilor din Domașnea, cei care au participat și care era starea de spirit față de cei care trădau, care erau tot locuitori, tot vecinii lor.

Care trădai, puteți să vă închipuiți dumnea-voastră cum erau, față de noi care nu am trădat și care am mers să luptăm contra comunismului, erau șleată comunistă; ce aș putea să vă spun eu ce stare de spirit am avut noi, care am fost cu adevărat creștini; sigur că noi am avut o altă vedere ca și creștini care am fost și avem libertate și religie și avem tot ce am avut din moși strămoși; iar ăia care m-or trădat abia apucau să scape de noi care am fost duși, arestați sau mai cred că învie cu Ceaușescu. Încă mai sunt care cred în prostia asta numai că roata nu se mai întoarce așa, ea se învârte înainte... morți, prin păduri, noi am fost pentru exterminare nu pentru a trăi. Pe noi ei căutau să ne exterminare și erau foarte bucuroși dacă noi nu mai veneam nici unul de pe unde am fost.

Când v-ați întors, cum vă priveau?

Lumea asta o fost așa de parșivă că o venit și m-o luat în brațe și m-o pupat că am venit de la pușcărie și pe partea cealaltă m-o înjurat, că în față nu putea să mă înjure sau să-mi zică de ce am venit sau nu știu ce. Mai era câte un nebun care zicea: „De ce ați vrut să răsturnați guvernul? “

Noi nu am vrut să răsturnăm guvernul, noi am vrut să răsturnăm ideea comunistă. Că acuma le convine, are prunii lui, are măru' lui, are țuica lui, are grâul lui, are tot ce-i trebe că nu

am făcut-o noi, o făcut-o Timișoara, când or murit mii de oameni și în București, Brașov, dar am zis că totuși și noi am pus o mână de ajutor la căruță...

După '89 care a fost atitudinea față de acești trădători a oamenilor care au suferit, care au susținut cauza? Sau lumea se împăcase cu ideea?

Normal că cei care au susținut cauza or râs și or fost bucuroși iar ceilalți nu prea se uitau cu ochi frumoși, sigur că li s-o dus puterea la partid, că dacă nu era ceva fugeau la partid, dacă un fac ca Ceaușescu, o lege dacă nici copiii nu ții primeau la școală că ai fost ce-ai fost. Am avut eu plăcerea ca atunci când am văzut că nu mai ie Ceaușescu și ce putea să simtă acela care trup și suflet pentru Ceaușescu. Încă mai sunt și acuma...

Mulumim Domnului Miodrag Milin autorul cartii „Rezistența anticomunistă din Munții Banatului”, pentru permisiunea de a publica pe site relatarile consatzenilor nostri.